

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Andra Kammaren. N:o 45.

Onsdagen den 27 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, professor G. J. De Geer på grund af sjukdom (Bronchitis) är tills vidare förhindrad deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygas.

Stockholm den 27 april 1904.

Thom Björklund.

Legit. läkare.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande n:r 75, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland samt i anledning därpå inom Riksdagen väckta motioner; och lämnades därvid, enligt förut skedd anteckning, ordet till

Angående fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

Herr Boström, som yttrade: Vid behandlingen af denna fråga inom statsutskottet var jag i viss mån af skiljaktig mening med majoriteten. Jag har emellertid icke afgifvit någon reservation, beroende därpå, att jag saknade uppgifter om kostnadsberäkningen, hvilka uppgifter jag ansåg borde hafva åtföljt en reservation. Jag ber därför att nu i korthet få angifva anledningen till att jag icke var ense med majoriteten. Det var helt enkelt den, att jag ställer mig på deras sida, hvilka anse, att järnvägen för närvarande bör framdragas endast till Lappträsk. Jag håller nämligen före, att det kommer att dröja en lång tid, innan banan blir

Angående fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland. färdig till Karungi, och att det är onödigt att i förväg fatta beslut om dess ändpunkt och bereda tillfälle till att leda samfärdseln och handelsförbindelsen med Torneå öfver på andra sidan älften.

Då jag således är villig att bifalla Kungl. Maj:ts förslag, i hvad det afser byggandet af en järnväg från Morjärv till Lappträsk, så är det helt naturligt, att jag i hufvudsak kommer att ansluta mig till det yrkande, som blifvit framställt af herr Hans Andersson och hvilket sedermera af herr Hellström blifvit något modifieradt. Jag vill således, att ett tillägg göres till denna reservation, så att kostnaden för en järnväg å denna sträcka skall beräknas till 3,984,846 kronor i enlighet med herr Hellströms förslag, hvilken kostnadsberäkning hämtats ur det förslag, som är förelagdt Riksdagen. I kostnaden har då i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag inberäknats anskaffande af rullande materiel äfvensom för de broar, som måste byggas å denna sträcka.

Jag ber således att få yrka bifall till den af herr Hans Andersson afgifna reservationen med den förändring, att efter ordet Lappträsk tillägges »för en kostnad af 3,984,846 kronor».

Däremot vill jag icke yrka på bifall till den sista punkten af hans reservation, nämligen den angående en skrifvelse, ty jag är fullkomligt öfvertygad därom, att när en bana en gång kommer att blifva byggd till Lappträsk, Kungl. Maj:t redan innan dess dragit försorg om en fullständig undersökning af den återstående sträckan och att man har saken klar för sig, åt hvilket håll järnvägen bör gå. Det är mycket troligt, att järnvägen icke kommer att gå ända ned till Haparanda, men lika otroligt är det också, att, om man nu skulle besluta sig för att draga järnvägen till Karungi, den ej heller komme att gå öfver älften där. Jag tror, att det möjligen finnes en punkt mellan dessa båda orter, som vore den lämpligaste, och det vore då till ingen nytta, om man nu skulle fastslå sträckningen till Karungi.

Jag anholder således om bifall till det af mig nu framställda yrkandet.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mina herrar! Det kan icke hafva undgått kammarens ledamöter, att det råder ganska liten skillnad mellan utskottets förslag och reservanternas. Utskottet föreslår, att Riksdagen skall besluta, att järnvägen fortsättes från Morjärv till Torne älf vid Karungi och tillika att en landsväg skall byggas utmed järnvägen från Boden förbi Morjärv och stanna vid Lappträsk. Reservanterna säga, att de icke för närvarande vilja tillstyrka, att en dylik järnväg bygges, men de antyda tämligen tydligt, att de anse, att det icke kan dröja länge, innan man måste besluta om byggandet af järnväg, och de gå så långt, att de erkänna och betona, att om och när det blir en järnväg där, så bör den hafva sin ändpunkt i Karungi, som Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit. Då reservanterna icke vilja vara med om att en järnväg

bygges från Morjärv, vilja de för närvarande ej heller bevilja anslag till anläggande af en landsväg å längre sträcka än mellan Boden och Morjärv. I fråga om beloppet af det anslag, som för ändamålet skulle beviljas, föreslår utskottet 500,000 kronor till påbörjandet både af järnväg och af landsväg, under det att reservanterna föreslå 307,000 kronor. Då det är fråga om byggandet af en järnväg är en skillnad i anslaget på 200,000 kronor att betrakta såsom ganska liten, och man kan väl äfven säga, att om det på samma år skall för 500,000 kronor påbörjas byggandet både af järnväg och af landsväg, så läser icke mycket medhinnas. Således betyder det i sakfrågan, i fråga om hastigheten att få järnvägen byggd, icke särdeles mycket, om Riksdagen nu fattar beslut om eller uppskjuter beslutet om byggandet af järnvägen, men det har dock sin betydelse, att ett beslut redan nu fattas om att fortsätta järnvägen ända till Torne älf. Det har betydelse särskildt ur militär synpunkt för landets försvar. Om den finska järnvägen hade stannat i Uleåborg, så hade vi kunnat lugna oss ganska länge och icke fortsatt järnvägen på andra sidan älven, men den finska järnvägen är redan framdragen till riksgränsen, och då den svenska järnvägen nu slutar i Morjärv, 6 $\frac{1}{2}$ mil därifrån, så är det ju påtagligt, att i händelse af krigiska förvecklingar med vår östra granne, han har alla fördelarna på sin sida. Han har järnväg ända till riksgränsen, under det att vi hafva ända till 6 mil från vår sista järnvägsstation till riksgränsen. Man kan nu visserligen säga, att det under alla förhållanden icke är lönt att söka försvara området mellan Kalix och Torne älfvar; det förmå vi icke göra mot en så mäktig granne. Jag kan icke gilla det talet. Jag anser, att vi på allt sätt böra söka att behålla och försvara den landsdel, som anses vara den bördigaste och bästa i hela Norrland. Skola vi nu emellertid göra detta, måste vi också i detta afseende vara likställda med en eventuell fiende och hafva lika lätt att komma till gränsen och där möta honom som han har.

I fråga om sträckningen af järnvägen — huruvida den skall gå till Karungi eller till Haparanda — kan jag naturligtvis icke hafva någon på sakkunskap grundad insikt om hvilketdera som skall vara fördelaktigast. Jag rättar mig i detta afseende uteslutande efter hvad militära fackmän sagt, och deras utsagor gå, så vidt jag vet, enstämmigt ut därpå, att de afråda från att järnvägen bör dragas till Haparanda. Det är emellertid icke endast och icke ens hufvudsakligen af strategiska skäl, som vi böra hafva järnvägen framdragen till riksgränsen. Det är äfven af kulturella skäl som detta bör ske. Det är för att med oss närmare förena den del af landets befolkning, som bor i den bördiga Tornedalen och hvilken tyvärr talar ett annat språk än vi. Det är för att söka sprida svenskt språk och svensk odling i denna bygd, och det är äfven för att i denna stora landsända söka framkalla odling, både materiell och andlig. Här yttrades på middagen af en talare på kronobergs-

*Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
mot Finland.*
(Forts.)

Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
mot Finland.
(Forts.)

bänken, — det var herr Sjö — att han icke trodde på järnvägars förmåga att sprida kultur. Såsom stöd för denna sin åsikt framdrog han särskildt, hvilka tankar socknemännen i Nederkalix hade om saken. Jag vet icke, om invånarne i Nederkalix äro särskildt kompetenta att yttra sig i denna fråga, ty de hafva icke haft särdeles mycken erfarenhet af järnvägar, och ej heller vet jag, om den omständighet som han framhöll, nämligen att de äro 14,000 till antalet, behöfver tillmätas särskild betydelse. Deras uttalande utgick därpå, att erfarenheten från Västerbotten visat, att där järnvägen nu framgår är lika litet odladt och byggdt, som det var, när järnvägen byggdes. Men därvid är att erinra, att i Västerbotten — af strategiska skäl, såsom vi veta — drogs banan långt in från det bördiga kustlandet in i obygd, där icke någon kultur lär vara att vänta. Från hela världen i öfrigt har man väl den sammanstående erfarenheten, att vill man bringa kultur och odling, både materiell och andlig, till en bygd, så bör man underlätta kommunikationerna, helst genom att framdraga järnvägar.

Hvad man nu tänker om denna sak och hvad man nu än vid denna riksdag vill besluta i densamma, så lära vi väl ändock allesammans hafva en sak klar för oss, nämligen att det blott är en tidsfråga, när järnvägen blir framdragen till riksgränsen.

Jag skall icke inlåta mig på bedömandet af huruvida det i kulturellt hänseende är lämpligare att draga banan till Karungi än till Haparanda. Jag anser, att herr Kronlund ganska väl och fullständigt bemött hvad i denna fråga anförts af herr Hellström. Jag skall därför icke upptaga tiden längre, utan nöjer mig med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hellström: Herr talman, mina herrar! Då jag sist hade ordet, föreslog jag en ändring i den utaf herr Hans Andersson i Nöbbelöf afgifna reservationen. Jag glömde därvid att föreslå, att äfven det sista stycket, beträffande skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning för statsbanans fortsättning till gränsen, skulle strykas. Skrifvelseförslaget kan ju icke blifva föremål för gemensam votering, och jag motiverade mitt ändringsförslag just med att få en sådan affattning af detsamma, att om kammaren skulle bifalla förslaget, det skulle kuuna blifva föremål för gemensam votering. Jag begärde ordet för att göra detta tillägg till mitt yrkande. Samma förslag har nu också helt nyss blifvit framställt af en ärad statsutskottsledamot, herr Boström i Bodbyn.

Då jag nu emellertid har ordet, skulle jag äfven vilja tillägga något i själfva frågan. Jag ber då först att till alla delar få instämman med härads höfding Kronlund i förra delen af hans anförande, däri han förklarade sig anse nödvändigt att få en bana till Torneådalen, och i hvilket han framhäfde den stora betydelse, en dylik bana skulle få. Däremot kan jag naturligtvis icke vara med om den uppfattning, han har angående banans sträckning.

Jag anser emellertid, då vi båda nu gjort skilda uttalanden, att det egentligen icke gagnar saken mycket, om jag skulle inlåta mig på en detaljkritik af hvad han haft att anföra emot mitt föregående yttrande. En sådan skulle naturligtvis komma att föranleda repliker från hans sida, som jag också möjligen skulle vilja besvara, och så skulle vi komma in på småsaker, som jag anser, att man egentligen bör hålla fjärran från diskussionen beträffande denna fråga, där det gäller så verkligen *stora* saker, och där det bör vara de *stora* synpunkterna, som i främsta rummet böra göra sig gällande. Jag kan dock icke underlåta att i ett par saker göra invändning mot den framställning, som gjordes af herr Kronlund.

Det är då först och främst den synpunkten, som blifvit framhållen af häradshöfding Kronlund, att banan, om den skulle gå från Lappträsk till Haparanda, skulle komma att passera trakter med fåtalig befolkning efter själfva järnvägslinjen, under det att, om banan skulle gå fram till Karungi, det skulle vara en talrik befolkning, genom hvars område den skulle passera. Jag framhöll redan i mitt föregående anförande, och jag ber nu att ytterligare få understryka, att, då det gäller bedömande af två sådana bansträckningar som de ifrågavarande, man icke har att taga hänsyn till huru *banvallen* går, utan att man har att taga hänsyn till huru *järnvägsstationerna* ligga, och huru lätt det för den i trakten befintliga befolkningen är att komma fram till dessa järnvägsstationer. Och i det afseendet tror jag, att den framställning, jag lämnat, skall vara tillräckligt belysande för att visa, att en linje från Lappträsk till Haparanda erbjuder afgjorda fördelar framför den andra linjen.

Vidare ber jag att bestämdt få opponera mig mot den jämförelse, som af herr Kronlund gjordes emellan Haparanda och en del andra kuststäder i Norrland. Han ansåg, att det för Haparanda icke skulle vara så synnerligen farligt med den af Kungl. Maj:t föreslagna linjen, och att Haparanda egentligen borde vara tacksam att komma så nära järnvägen, som staden enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle göra. Ty det vore icke så många städer i Norrland, som vore i en så gynnsam belägenhet. Jag kommer icke i håg hans ord riktigt, men han framhöll, att åtskilliga större städer därvidlag fått se sitt handelsområde betydligt mera kringskuret än hvad fallet skulle bli för Haparanda. I det afseendet vill jag endast säga, att det är alldeles orätt att göra en jämförelse mellan Haparanda, å ena sidan, och dessa städer, å den andra. Hvilka af dessa andra städer hafva en grannstad, som ligger på sådant sätt, som Torneå ligger till Haparanda? Det är ju alldeles säregna förhållanden, som göra, att Haparanda kommer i en ogynnsam ställning. Nu får denna grannstad, Torneå, järnvägsförbindelse uppefter hela Tornedalen på både finska och svenska sidan och med hela det finska och hela det svenska järnvägsnätet, men Haparanda blir utan. Naturligtvis kommer Haparanda därigenom i ett så ytterst ogynnsamt

*Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
mot Finland.*
(Forts.)

Angående fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland. läge, att det aldrig någonsin kan blifva tal om att sådana städer som Luleå, Umeå, Skellefteå, Sundsvall o. s. v. skulle kunna i detta afseende jämföras med Haparanda.

För det tredje skulle jag också vilja något opponera mig mot häradshöfding Kronlunds försök att bagatellisera den af Konungens befallningshafvande framhållna handelspolitiska synpunkten. Han tog ett exempel och talade om, att en finnbonde, som kom åkande med sin kärra till Jylhäkoski, nog icke skulle vara så dum att stiga utaf kärnan och taga järnväg och fara ned till Torneå, utan han skulle nog sitta kvar i kärnan och åka ned till Haparanda och där göra sina affärer; och så skulle nog Haparanda få behålla sina gamla kunder. Att lägga en dylik synpunkt på en fråga sådan som denna tycker jag är något egendomligt. Det inse naturligtvis alla af kammarens ledamöter, att icke har Konungens befallningshafvande i detta fall menat diversehandlare, som bo i närheten af järnvägsstation, eller diversehandlare, som bo i Torneå eller Jylhäkoski. Här gäller det naturligtvis den stora handeln, grosshandeln, och att, för att vederlägga de i detta afseende framhållna farorna, komma och tala om finnbondens resa till den eller den diversehandlaren för inköp af en mjölsäck, tycker jag är att lägga en allt för liten synpunkt på den handelspolitiska sidan af saken. Naturligtvis komma de finska affärsmän, som få sitt handelsområde på den svenska sidan, att sörja för att den svenske finnbonden, som kommer ned till Karungi eller Jylhäkoski, icke behöfver sätta sin häst i stallet och åka ned till Torneå för att få köpa hans varor, utan naturligtvis komma de att ombestyras, att han får göra sina inköp på närmare håll. Haparanda stads handelsområde kommer därigenom, enligt min uppfattning, att gå öfver till de finska affärsmännen. Om nu häradshöfding Kronlund och andra hafva en annan uppfattning, så må det vara deras ensak. Detta berör en fråga, hvarom man ju icke kan med någon säkerhet yttra sig, utan vid hvilken man måste stanna vid antaganden och förmodanden. Men den synpunkt, som Konungens befallningshafvande först har framhållit i denna sak, och till hvilken jag också ansluter mig, anser jag hafva den största sannolikheten för sig.

Det skulle, som sagdt, vara ganska mycket att anföra i detta afseende, men såsom jag redan yttrat, torde det icke för frågans lösning vara nödvändigt att i detta fall gå in i allt för många detaljer.

Jag ber därför att få inskränka mig till att vidhålla mitt förra yrkande med det tillägg, som jag nyss gjorde och som sammanfaller med det af herr Boström i Bodbyn gjorda yrkandet.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Under förmiddagens plenum betonades sammanställande utaf de varm-hjärtade norrbottniska representanterna, herrar Hellström och Kronlund, att den bana, hvarom vi nu diskutera, icke är en vanlig

bana. Och i det påståendet vill jag till alla delar instämma. När vi gå att besluta om huruvida vi skola anlägga denna bana eller icke, får man icke taga uteslutande hänsyn till de ekonomiska förhållandena. Vi få icke ens taga någon särdeles stor hänsyn till desamma. Här gäller det att bedöma frågan efter en högre måttstock. Vi få komma ihåg, att här gäller det att draga till oss och vid oss fästa våra finsktalande landsmän.

*Angående
fortsättning
af norra stambanan
till
riksgränsen
mot Finland.*
(Forts.)

Det gäller här att med civilisationens järnband förena med vårt kära fosterland dess norrbottniska gränsbygder. Under sådana förhållanden torde det icke förvåna någon, att jag för min del icke kan vara med på något beslut, som går ut på att icke bygga någon järnväg där uppe; jag vill tvärtom, att vi skola i denna fråga fatta ett positivt beslut, att vi sålunda skola bestämma oss för en järnvägsbyggnad. Utfaller Riksdagens beslut på annat sätt, befarar jag storligen, att Tornedalens befolkning skall komma att få den uppfattningen, att svenska Riksdagen alldeles icke eller åtminstone icke inom en nära framtid skall vara hugad att åt denna dals befolkning förläna det välstånd och den odling, som följer af moderna kommunikationsmedel.

Då jag således med bestämdhet påyrkar, att kammaren måtte besluta påbörjandet af en banbyggnad i den del af Norrland, hvarom här är fråga, gäller det härvidlag, om man skall följa den ene eller den andre af de af mig nyss angifna norrbottniska representanterna. Jag har gjort allt hvad i min förmåga stått för att söka sätta mig in i denna fråga. Därtill kommer den lyckliga omständigheten, att jag besökt såväl Haparanda som Karungi och äfven farit landsvägen från Karungi förbi närheten af Lappträsk och byn Kangas till Nederkalix, så att jag är icke alldeles obevandrad i dessa trakter. Af allt hvad jag sålunda läst, hört och sett rörande denna sak har jag fått den bestämda uppfattningen, att de uppgifter, som här meddelats af herr Hellström, äro att mest fästa sig vid. Jag skulle därför i alla afseenden kunna instämma med honom, naturligtvis med reservation beträffande de speciella detaljberäkningar, som han lämnade.

Om min ställning i denna fråga således är klar, vill jag dock icke vara så förmäten, att jag tilltror mig kunna inverka på någon af kammarens ledamöter att taga en bestämd ställning för vare sig Karungi- eller Haparandalinjen. Den frågan må hvar och en själf öfverväga; jag tror för min del, att det bästa vore att inte nu afgöra denna fråga, utan underkasta den förnyad pröfning. En sak vill jag emellertid härvidlag framhålla, och det är, att lika visst som vi alla, så godt som, vilja, att banan skall dragas till Lappträsk, lika visst är det, att vi — och det å ömse sidor på goda grunder — ha olika uppfattning om huruvida vi från Lappträsk böra med banan gå till Karungi eller Haparanda. Denna senare fråga är oviss. Nu håller jag alltid före, att man skall, så vidt möjligt, skilja det ostridiga från det stridiga. Det ostridiga här är, att man skall

Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
mot Finland.

(Forts.)

draga banan till Lappträsk, det stridiga är, huruvida man sedan skall taga den ena eller den andra linjen. Nu är det, mina herrar, icke den ringaste brådska härvidlag, ty till Lappträsk hinna vi icke, med den fart som här är ifrågasatt, förrän om tre år. Vi ha således två års betänketid på oss, innan vi behöfva besluta oss för huruvida vi skola gå från Lappträsk till Karungi eller från Lappträsk till Haparanda. Mycket kan under den mellantiden inträffa, exempelvis ombyte af chef för generalstaben. Man vet nu emellertid icke, hvad som kan komma att inträffa, men det vet man, att det kan icke skada, om man tager sig en funderare på den saken, hvilken linje man bör gå, och nu beslutar att stanna vid den punkt, dit alla äro ense om att banan bör gå.

Under sådana förhållanden tager jag mig friheten, herr talman, att yrka bifall till herr Hans Anderssons reservation med den förändring af densamma, som är föreslagen af herr Hellström.

Häruti instämde herrar *Biesèrt, Matsson, Kvarnzelius, Johansson* i Jönköping, *Ekholm, Lindhagen, Svensson* i Bondön, *Zimdahl, Emthén, Öberg, Andersson* i Baggböle, *Olofsson* och *Larsson* i Lund.

Herr Hörnstén: Herr talman! Jag ber att i all korthet få instämma i herr Zetterstrands präktiga anförande, emedan jag anser det för frågans lyckliga lösning vara bäst, att vi nu bifalla den af herr Hans Andersson i Nöbbelöf afgifna reservationen med den af herr Hellström däri föreslagna förändringen, så att vi få tillfälle att vidare i lugn och ro tänka på denna fråga.

Herr Killander: Herr talman! Jag ber att för min del få förena mig med herr Hellström i det af honom nu senast gjorda yrkandet.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Då jag inom utskottet icke kunde vara med om det beslut, som utskottet i denna fråga fattade, och ej heller kunde förena mig med de öfriga reservanterna i deras yrkande, utan afgaf en särskild reservation, hyste jag naturligtvis icke mycket hopp eller mycken förmodan, att denna min reservation skulle vinna gehör här inom kammaren. Då jag emellertid funnit, att densamma här har rätt stora sympatier, skall jag be att få angifva skälen till att jag ställt mig på den ståndpunkt, som jag i denna fråga intager, och tror mig bäst göra detta genom att tillkännagifva, hvarför jag icke kunnat vara med om utskottets resonemang härvidlag.

Det hufvudsakligaste skälet till att jag icke kunnat gå med på utskottets förslag, är det, att utskottet vill att vi redan nu skola bestämma den nu ifrågavarande banans sträckning ända fram till riksgränsen. Detta anser jag för min del, att vi icke nu böra afgöra.

Utskottet har därvid hufvudsakligen fäst sig vid de strategiska skälen. Jag är emellertid icke öfvertygad om att de skäl, som i det afseendet blifvit anförda, äro så alldeles korrekta. Jag skall icke på något sätt gå in i detalj beträffande den frågan, men jag tror, att den behöfver granskas och tagas under öfvervägande än en gång, innan vi besluta oss för att låta den nu ifrågavarande banan gå från Lappträsk fram till riksgränsen.

*Angående
fortsättning
af norra stambanan till
riksgränsen
mot Finland.
(Forts.)*

Huruvida banan från Lappträsk bör dragas till Karungi eller till Haparanda, därom skall jag icke tillåta mig att nu afgifva något bestämdt yttrande. Hvad jag vet är, att det är svårt att komma öfver Torne älf vid Karungi. Skulle banan sedan byggas vidare efter ådalen söderut till Haparanda, är det väl meningen, förmodar jag, att den skulle gå öfver älfven vid Jylhäkoski fiske. Huruvida detta i det fallet är den lämpligaste platsen, kan jag icke bestämdt säga. Det förefaller mig dock, som om, därest en bana skall byggas till riksgränsen, det bästa vore att låta den gå direkt från Lappträsk till öfvergången af älfven utan att låta den gå omvägen till Karungi och sedan ned utefter älfven.

Nu har här sagts, att det skulle vara olämpligt att draga banan fram till Haparanda. Jag kan för min del icke yttra mig om den saken; det synes mig dock, som om inga talande skäl blifvit anförda mot den nu ifrågasatta banan till Haparanda. Jag kan emellertid icke se någon fara uti att draga en bana dit.

Om banan väl kommer till Lappträsk, är det ju icke fullt två mil fram till riksgränsen. Skulle det då vara så orimligt, om inbyggarna i Karungi skulle blifva nödsakade att färdas denna bit fram till Lappträsk eller den ej stort längre sträckan ned till Haparanda?

Om vi nu skulle låta banan gå öfver älfven vid Karungi eller ett stycke längre ned, vid Jylhäkoski fiske, är det alldeles säkert, att hela handelstrafiken från denna trakt skulle komma att gå, icke till Haparanda och icke till Luleå, utan till den närmaste staden, som är Torneå. Jag betviflar, att vi — såsom herr Kronlund tror — på det sättet befordra svensk kultur där uppe. Det är gifvet, att när trafikanterna ovillkorligen först måste till Torneå, komma de äfven att där göra sina affärer, men i sådant fall komma de också att taga stora intryck från Torneå. Därför tror jag icke, att en bana Karungi—Haparanda vore så synnerligen lämplig i kulturellt afseende.

Befolkningen där uppe är ganska talrik och den kommer gifvetvis att söka sig fram till de närmaste handelsplatserna och därvid begagna sig af de närmaste järnvägsförbindelserna. De närmaste handelsplatserna äro nu Haparanda och Torneå, men om vi låta banan gå fram till Lappträsk, blir det lika nära dit som till de nyssnämnda platserna. Om vi nu besluta banans dragande till Lappträsk, kunna vi lugnt afvakta tiden, ty det är härvidlag ingen brådska. Hufvudsaken är, att vi binda vid oss den befolkning,

*Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
rikagränsen
mot Finland.*

(Forts.)

som bor vid Torne älf, och det tror jag att vi kunna genom att följa det förslag, som jag framställt, ty då skall denna befolkning komma till våra egna järnvägsstationer och icke till de finska.

Det är egentligen dessa skäl, jag nu anført, som för mig varit bestämmande i denna fråga, och det är på grund af dem, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till min reservation med den af herr Hellström här föreslagna ändringen.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet egentligen med anledning af en replik, som riktades mot mig af den ärade talaren på kalmarbänken, herr Hammarskjöld. Han yttrade nämligen, att den af herr Wijk m. fl. afgifna reservationen, till hvilken jag anslutit mig, och utskottets hemställan vore af ungefär samma innehåll och att de endast skilde sig från hvarandra i fråga om storleken af de anslagsbelopp, som tillstyrktes för nu ifrågavarande järnvägs- och landsvägsanläggningar. Jag vill då gentemot detta herr Hammarskjölds uttalande säga, att han icke kan i reservanternas kläm finna ett enda ord, som gifver anledning till den uppfattningen, att reservanterna, vare sig nu eller framdeles, vilja ha en sådan järnvägsanläggning som den här ifrågasatta. Hvad angår reservationens motivering, som han hakade fast sig på, emedan — såsom han ansåg — reservanterna där tydligt angåfvo, hvilken järnvägslinje de här helst önskade, vill jag säga honom detsamma, som jag under början af min riksdagsverksamhet hörde en f. d. vice talman yttra till en kamrat, som kom och klagade öfver att motiveringen i ett betänkande icke stod i öfverensstämmelse med klämman; han sade nämligen: »Ja, min vän, motiveringen äro vi icke så kinkiga med här, blott vi få klämman som vi vilja ha den». Motiveringen i reservationen är för öfrigt icke sådan, som herr Hammarskjöld påstod den vara.

Vidare yttrade herr Hammarskjöld, att man icke borde sätta någon tillit till hvad Nederkalix socknemän uttalat om den kultivering, som de olika banorna skulle medföra. Jag hemställer emellertid till herr Hammarskjöld, om icke dessa socknemän kunna vara lika kompetenta att uttala sig om den saken som måhända herr Hammarskjöld själf. Dylika kulturella synpunkter framdragas för öfrigt i alla frågor, som på något sätt ha med kulturen att skaffa, såsom i alla kommunikationsfrågor, det må nu gälla järnvägar eller landsvägar och dylikt. Då säger man, att vi böra kultivera det rika Norrland; då är Norrland så stort och härligt. Men så använder man andra slagord, när det är fråga om anslag till skolor, hjälp vid missväxt och sådant, då heter det »det fattiga Norrland» o. s. v. Man får icke alltid sätta tro till allt hvad som kommer där uppifrån Norrland och lägges fram för oss, utan vi måste nog själfva pröfva, huru det förhåller sig i verkligheten i det ena eller andra fallet, och man får icke alltid taga saken så lätt, som min vän Hammarskjöld gör. Han är så känslig och liflig, så att han

tager i ganska hårdt för att få fram en sak, som slår an på honom, men så kanske hans ifver vid närmare besinning svalnar af, och så blir det ingenting mera.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till den af herr Wijk m. fl. afgifna reservationen.

*Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
mot Finland.*

(Forts.)

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Den siste talarens anförande torde bäst bemötas af den, mot hvilken det närmast var riktadt, nämligen herr Hammarskjöld.

Det har talats om att Norrland är fattigt och framställer sig fattigt och behöfvande, men det är dock i alla fall icke alldeles riktigt, att — såsom herr Sjö sade — Norrland jämt skulle tigga. Ty vi skola betänka, mina herrar, med hvilket belopp Norrland bidrager till nationalförmögenheten och handelsbalansen. Vi hafva i Norrland våra grufvor, som inbringa en 30—40,000,000 kronor om året, vi hafva där våra skogar, som inbringa en 150,000,000 kronor årligen och högst betydligt stärka vår handelsbalans, vi hafva där statsskogar, som gifva en årlig inkomst af 6- å 8,000,000 kronor, och slutligen hafva vi tullarne från Norrland, hvilka nog icke uppgå till så obetydligt belopp. Om man gör upp debet och kredit för Norrland, torde resultatet icke blifva så ogynnsamt, som herr Sjö sökte göra troligt.

Jag begärde egentligen ordet för att yttra några ord med anledning af herr Hans Anderssons anförande. Han sade — såvidt jag hörde rätt — att det gör detsamma, om järnvägen går till Haparanda i stället för till Karungi, ty finnarne i Karungi få ju i alla fall endast ett par mil till järnvägen. Men, mina herrar, det är en alldeles väsentlig skilnad, om järnvägen går till gränsen utaf finnbygden och om den går in i hjärtat af finnbygden. I det senare fallet meddelas — hvilket ju är hvad vi önska — svensk kultur och svensk odling åt denna finnbygd där uppe, svenska armar, svensk företagsamhet och svenskt språk och mycket annat, som vi aldrig så direkt och omedelbart få, om järnvägen slutar vid Lappträsk, just vid början af finnbygden. Det är detta, som jag så innerligt och lifligt vill betona, och det är detta, som man hör finnbönderna där uppe uttala både i bref och muntligen. De säga: »Herrarne» — eller »svenskarne», som de säga —, »unna oss icke någon järnväg, utan de vilja draga den till Haparanda, därför att Haparanda har så mäktiga förespråkare». Om ni, mina herrar, fäste något afseende vid finnbygden och dess önskningar, skulle ni ovillkorligen finna, att det enda sättet att binda samman finnbygden med det öfriga Sverige är att låta järnvägen gå in i hjärtat af finnbygden.

Jag väckte för några år sedan här i Riksdagen en motion, däri jag föreslog, att järnvägen, i stället för att sluta vid Karungi, skulle gå till Vitsaniemi, såsom varande i det afseendet den lämpligaste platsen. Jag fick icke då fram min vilja och har heller

*Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
mot Finland.*

(Forts.)

ingen utsikt att framdeles få den igenom, men det bästa är icke någon fiende till det goda. Man kan sålunda mycket väl taga Karungi. Karungi har den betydelsen för finnbygden, att från Karungi till Vitsaniemi endast är två mil, och att Torne älf vid Vitsaniemi börjar blifva segelbar och sedan är segelbar en 4 à 5 mil uppåt. Om man således får en järnväg till Karungi, öppnas därigenom hela detta stora fält norrut för samfärdsel med trakterna längre söderut, och detta är någonting, som icke får bagatelliseras. Det oeftergiftigaste villkoret härvidlag, om man vill tillmötesgå finnbygdens önsknningar och lösa språkfrågan här uppe, är att föra järnvägen så långt som möjligt in uti själfva finnbygden. Går det icke att få järnvägen längre, bör den i alla fall åtminstone gå till Karungi, det är det minsta man här kan begära.

Eftersom herr Hellström, min ridderlige och vänlige motståndare, riktat den vädjan till mig, att vi icke i denna fråga skola gräla på hvarandra eller bemöta hvarandra, skall jag endast fästa mig vid ett par punkter, som förekomma i hans motion. Han säger nämligen i denna bland annat, såsom stöd för banans dragande till Haparanda, att Haparanda har varit den mäktigaste befördaren af svensk kultur i finnbygden. Nej, det är nog inte alldeles så. Den mäktigaste befördaren af vår svenska kultur i finnbygden är vår svenska folkskollärarekår där uppe, hvars arbete i detta syfte är höjdt öfver allt beröm. Om ni visste, mina herrar, hvad det vill säga för dessa folkskollärare att göra landvinningar i finnbygden, skulle ni icke skrifva under på herr Hellströms uttalande i detta hänseende. Folkskollärarne måste där jämte sitt öfriga undervisningsarbete inlåta sig på en ytterst tålmodspröfvande språkundervisning och börja med barn på 7 à 8 år, som icke förstå ett ord svenska och därvid ofta använda andra folkskolebarn såsom tolkar. Det är ett ansträngande, allvarligt, pröfvande och fordrande arbete, hvarom ingen i öfriga Sverige har någon aning. För detta viktiga kulturarbete ha vi att tacka dessa folkskollärare, en energisk folkskoleinspektör och biskop, våra folkhögskolor uti Boden och Matarengi, och slutligen statsmakternas välvilliga understöd samt varmhjärtade och framsynte män inom skilda delar af vårt land, hvilka ägnat hela sin sträfvan och all sin uppmärksamhet åt just detta arbete. Kan och bör man då icke just från Riksdagens sida vänta den hjälp, som allenast kan bringa detta arbete till en snar och lycklig lösning. Såsom jag redan förut framhållit, går detta folkbildningsarbete där uppe så oändligen långsamt, att det är alldeles oundgängligt, att en bana kommer till stånd uti finnbygden, hvilken bana kan räcka detta arbete en snar hjälp, innan det blir för sent.

Herr Hellström anmärkte, att mina uppgifter i fråga om banan Lappträsk—Haparanda vore felaktiga. Han betonade äfven, att det fanns möjligheter att just på området mellan Lappträsk och Haparanda utbreda svensk odling, svensk kultur och svenskt språk. Jämför man emellertid denna bana Lappträsk—Haparanda med

banan Lappträsk—Karungi, måste man alldeles bestämdt påstå, att de största fördelarne i kulturellt afseende skulle erbjudas af banan Lappträsk—Karungi. Banan Lappträsk—Haparanda går nämligen igenom stora utmarker och skogsskiften, och endast här och hvar träffar den på någon enstaka innebyggare, och vidare är att märka, att på en mils rayon och däröfver finnes icke någon finsktalande befolkning, på hvilken denna järnväg kan utöfva det kulturella inflytande, som med järnvägen bör afses.

*Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
mot Finland.
(Forts.)*

Jag vill nämna, att om Riksdagen beslutar, att järnvägen nu skall stanna vid Lappträsk, kommer detta att uppe i finnbygden uppfattas på det sättet, att det icke är Riksdagens mening att låta denna finnbygd blifva delaktig af alla de välsignelser och fördelar, som järnvägar i allmänhet och särskildt där uppe medföra. Jag har förut framhållit, hvad järnvägen till Gellivara har betydtt. Om man hade låtit denna järnväg stanna vid gränsen till Gellivara socken, hade befolkningen där nog än i denna dag varit finsktalande liksom för närvarande befolkningen i gränsbygderna norr om Haparanda utmed Torne älf.

Det är ur dessa stora, nationella synpunkter, som vi böra se denna fråga, och om vi det göra, måste vi finna, att järnvägen måste gå in i själfva finnbygden och att Karungi är den sydligaste punkt, som därvidlag kan komma i fråga. Bygga vi järnvägen så, befodra vi äfven de stora nationella intressen, som af denna fråga bero; särskildt skola vi på det sättet bidraga till språkfrågans lösning på fredlig väg och inom en snar framtid.

Herr *Ahlstrand* instämde häruti.

Herr Natt och Dag: Herr talman, mina herrar! Då jag aldrig varit där uppe i finnbygden, kan jag icke ha någon särskild personlig kännedom om denna landsdel, utan hvad jag nu säger, det har jag studerat mig till. Jag utgår från den uppfattning, jag vunnit från andra folk, hvarest handeln varit bärare såväl för kultur som äfven för politiskt inflytande.

Här har talats mycket om Karungi och Haparanda och här ha mot Haparandaförslaget anförts sådana skäl, som att dess hamn Salmis ligger på 11 kilometers afstånd från staden. Men, mina herrar, om vi bygga järnväg till Haparanda, så kommer gifvetvis ett sidospår att dragas ned till Salmis, och blir det *någon* del af hela denna järnväg, som kommer att gifva inkomst, så blir det väl just denna lilla Salmis—Haparandabana. Ty på denna bana komma alla de tyngre varor, som komma att transporteras till eller från Torneådalen och de mindre floddalarne bort emot Kalix älf, att gå.

Här har sagts, att vi icke böra förhasta oss med detta beslut, vare sig det må gälla Karungi eller Haparanda. Och jag instämmer däri så till vida, som jag icke kan finna, hvarför vi nu skola be-

Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
mot Finland.
(Forts.)

stämman banans ändpunkter. Därom kunna åsikterna ändra sig, liksom förhållandet var med Bohusbanan.

Här ha framhållits militära skäl. Och fastän själf militär, kan jag icke förstå, hvad som särskildt ur militär synpunkt skulle tala för Karungi och mot Haparanda. Det återstår för mig att bli upplyst därom.

Den siste talaren anförde, att vi böra öppna nya fält för svensk kultur, buren af ekonomiska intressen, icke må vi göra det för den finska eller ryska, buren af handelsagenter från handelshusen i Torneå eller Uleåborg, eller hvad dessa städer må heta. Jag tror mig dock ha visat, att om från Haparanda ett bispår ledes till Salmis, kommer därigenom transporten af tyngre varor till den öfre Torneådalen att taga denna väg. Den ärade representanten för Luleå och Haparanda påvisade äfven, hurusom Torneådalen inbyggare ha lika lätt att taga sig fram till Lappträsk som till Karungi.

Då handeln öfverallt i världen visat sig vara kulturens pionjär, anser jag mig, herr talman, bäst främja ifrågavarande syfte genom att ansluta mig till dem, som yrka på uppskof med bestämmandet af banans slutpunkt. Jag instämmer sålunda i det yrkande, som framställt af herr Hans Andersson i Nöbbelef.

Herr Hörnstén: Herr talman, mina herrar! Då herr Zetterstrand så förträffligt bragte denna fråga i sitt rätta läge, så afstod jag nyss från ordet. Men då herr Kronlund förordat linjen Lappträsk—Karungi och så kraftigt framhållit alla de kulturella intressen, som därmed, enligt hans förmenande, skulle främjas, så har jag trott mig böra nämna min ståndpunkt i denna fråga, i synnerhet som jag, genom att besöka denna landsdel, fått kännedom om åtskilliga förhållanden där.

Jag vill då först betona detsamma som herr Kronlund, nämligen att Torneådalen bör kultiveras genom svenskt språk och kultur. Det är endast när det gäller frågan *hvem* som skall åtaga sig detta kulturarbete, Karungi eller Haparanda, som vi skiljas i åsikter.

Jag kan nog förstå, att man vill ha banan till Karungi. Ty om jag är riktigt underrättad, så finnes där något, som heter Aktiebolaget konsul Broms egna hem. Men äfven om detta bolag skulle främja kultur — hvilket icke skall betviflas — så frågas i alla fall: är denna trakt *mera* skickad att vara kulturbärare än staden, som ligger där uppe, med hvilken hela Torneådalen hade sin handelsaffär, åtminstone innan banan kom till Torneå. Nu synes visserligen förhållandet vara annorlunda. Jag har fått bref från en i Haparanda boende person, som uppgifver, hurudan ställningen i kommersiellt hänseende är där uppe. Utdraget ur brevet lyder sålunda:

»Jag kan vidare meddela den för en ärlig svensk mindre angenäma nyheten, att hela Kalix och Torneå älfdalars foderbehof fylls från Finland. Från Torneå järnvägsstation ha under de senare

veckorna gått öfver gränsen i medeltal 40 lass hö per dag, men då vi inget haft att i gengäld utföra, är det ju klart, att våra penningar vandra ur landet i samma mån hö införes. Till Morjärv ha icke ännu i vår anländt 10 vagnar foder. Felet? Våglängd och pris!»

*Angående
fortsättning
af norra stambanan till
riksgränsen
mot Finland.*

Detta visar sålunda — såsom också en annan talare framhållit — att vi böra söka få banan fram till gränsen så fort som möjligt, men att vi, på grund af den stridighet, som nu förefinnes, böra stanna vid Lappträsk.

(Forts.)

Att en stad bättre lämpar sig att vara kulturbärare än en landsbygd, bör hvar och en förstå. Och i Norrbottens länsstyrelsens uttalande har också anförts, att det endast är 4 byar, som skulle få större fördel af att banan ginge till Karungi, än om den stannade vid Lappträsk. Då blir frågan: huru skola vi behandla denna finnbygd? Skola vi medgifva dessa fyra byar ett särskildt privilegium? Bäst är därför att låta banan endast gå till Lappträsk och därifrån till Haparanda. Dessa fyra byar komma då i precis samma ställning i trafikhänseende som den öfriga Torneådalen. Den ena har icke något företräde framför den andra och de böra därför också behandlas lika. Så ser jag förhållandet.

Härtill vill jag lägga, att Haparanda för närvarande utgör kulturcentrum äfven för den nykterhetsrörelse, som finnes där uppe. Ja, herrarne kanske skratta. Men jag ber om ursäkt; jag är ju som nykterhetstalare så att säga officiell representant för nykterhetsidén, och jag ber att få nämna, att i Haparanda finnas 4 olika nykterhetssällskap med tillsammans 162 medlemmar, det vill säga hvar 8:e person i Haparanda är medlem af nykterhetssällskap, och dessa sällskap ha äfven lyckats till någon del sprida nykterhetsverksamheten till Torneådalen. Jag har velat nämna detta såsom ett uttryck för staden Haparandas kulturbärande mission.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som afgifvits af herr Hans Andersson, med de ändringar, som föreslagits af herrar Andersson i Baggböle och Hellström.

Herr vice talmannen Pehrson: Herr talman! Det har icke varit så särdeles lätt att skriva en reservation mot utskottsbetänkandet, därför att man icke fått säga i den reservationen, hvad man ville ha sagdt. Jag skall äfven nu, till följd af ämnets betydelsefullaste innebörd, under mitt muntliga anförande sorgfälligt undvika att uttala de kraftigaste skälen för reservationen. Det är alltså ganska ledsamt, att, då man nu anser sig böra afstyrka utskottets förslag, man skall behöfva tillgripa de små skälen, så att säga, då man icke vill eller anser sig kunna använda de stora skälen, de skäl, som betyda mest.

Det är till följd häraf, reservanterna varit hänvisade till att hufvudsakligen framhålla den ifrågasatta banans ekonomiska bärighet. Att den icke kommer att bli stor, det veta vi alla. Men

Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
mot Finland.

(Forts.)

detta skulle kanske icke varit nog skäl för mig åtminstone att ställa mig afböjande inför Kungl. Maj:ts proposition, om det icke vore andra skäl af natur, som jag redan antydt, som därtill förmått mig.

Emellertid tål det alltför väl att framhålla också den ekonomiska sidan af saken. Och då kan man icke gärna vid ett sådant tillfälle som detta blunda för, huru det ställer sig med det ekonomiska resultatet beträffande statens olika stambanedelar i Norrland. Så till exempel har bandelen Kilafors—Stugsund under åren 1886—1890 lämnat en afkomstprocent, det vill säga ränta på anläggningsskapitalet, af 2,27, som sedan sjunkit ner för åren 1891—1895 till 1,62, för att ytterligare gå ned för åren 1896—1900 till 0,79 och därefter för åren 1901—1902 till 0,72. Bandelen Ljusdal—Hudiksvall gaf åren 1889—1890 2,89 procent af anläggningsskostnaden och sjönk för åren 1891—1895 till 2,55 procent för att därefter sjunka för åren 1896—1900 till 1,47 procent. Bandelen Ånge—Storvik har varit något bättre, men dess afkomstprocent har i alla fall sjunkit från 2,75 procent, som varit den högsta den lämnat, ned till 1,63. Högsta afkomstprocenten för norrländska tvärbanan -- Jämtlandsbanan — har varit 1,25, som sedan sjunkit ner för åren 1901—1902 till 0,16. Bandelen Boden—Bräcke har icke endast ingen gång lämnat någon nettobehållning, utan gått med enorm förlust under hela tiden efter sin tillkomst; förlusten har varierat mellan 0,28 och 0,95 procent å anläggningsskapitalet, det vill säga att staten fått betala denna ränteprocent på banans anläggningsskapital utan någon som helst inkomst af banan.

Bandelen Boden—Morjärv har också gått med mycket stor förlust. Det var icke att vänta annat under den första tiden.

Nu kan man säga, att det finns andra stambanedelar i landet, som te sig så mycket bättre, hvarigenom förlusterna på de norrländska banorna nedbringas. Detta kunde kanske låta säga sig, om förhållandet icke vore det, att statens järnvägar i sin helhet icke lämna nöjaktiga inkomster, hvilket är både känt och erkänt, och i all synnerhet har detta förhållande börjat bli ett missförhållande under de senare åren. Hvilka är det, som få betala statsbanorna där uppe i Norrland och den direkta förlust, de förorsaka? Jo, det är de beskattningsskyldiga, och största delen af denna beskattning träffar andra delar af landet än Norrland. Ingen skall förebrå mig, att jag icke inser vikten af järnvägar i Norrland. Jag har varit med om besluten att bygga sådana, motvilligt rörande Boden—Morjärv-linjen, det erkänner jag. Men då vi kommit så långt som till Kalix älf, och då vi hafva ansträngt oss till det yttersta för att komma dit, bör man kunna göra anspråk på att någon tid få stanna där. Jag vet väl, att man äfven skall kunna framhålla några skäl för banbyggnaden från Kalix till Torneå älf, och när man talar om öfre Norrlands odling och kultur, då känner jag mig mycket tilltalad däraf, och jag erkänner, att jag länge vägt öfver detta ämne i utskottet, innan jag fattat position. Men högre

än öfre Norrlands intresse sätter jag landets, och jag har fått den uppfattningen, att landets intresse fordrar, att vi tills vidare stanna med järnvägen vid Kalix älf. Detta är anledningen till att jag icke kunnat biträda statsutskottets hemställan.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka afslag å statsutskottets förslag och bifall till herr Wijks m. fl. reservation.

*Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
och Finland.
(Forts.)*

Chefen för civildepartementet herr statsrådet Westring: Herr talman, mina herrar! Samtliga de tre förslag, som vunnit understöd inom utskottet, skilja sig högst väsentligt från Kungl. Maj:ts proposition i ärendet. Af dessa förslag är obetingadt det, som af de nio reservanterna afgifvits och som nu förordats af herr vice talmannen, det minst tillfredsställande. Dessa reservanter vilja för närvarande vägra hvarje anslag till järnvägens fortsättning och vilja allenast bevilja ett mindre anslag till påbörjande och byggande af en landsväg från Boden till Morjärv.

Herr vice talmannen har nyss uttalat, att de skäl, som föranledt denna afvisande hållning hos reservanterna, icke skulle af honom närmare utvecklas. Jag skall dock tillåta mig att med anledning af hvad i reservationen anförts söka att något granska de skäl, som där åberopats. Däri säges, att, sedan den norrländska stambanan numera blifvit framdragen så långt i nordost som till Morjärv vid Kalix älf, en stor del af den i svenska gränstrakterna bosatta befolkningen borde hafva väsentlig fördel af denna järnvägsförbindelse med rikets centralare delar, och att i betraktande häraf hänsynen till denna befolknings intressen bör påkalla, att stambanabyggnaden redan nu fortsättes ända fram till gränsen. Det synes mig vara ett ganska hårdt tal detta. Det är dock från Morjärv till Karungi något mera än $6\frac{1}{2}$ mil. Det är en icke så liten sträcka, hvarmed afståndet till järnvägen skulle förkortas för Tornedalens inbyggare, ty de, som bygga och bo i den dalen, få afståndet förkortadt med hela den sträcka, som järnvägen upptager. Och det är uppenbart, att denna befolkning med mycken ifver längtar efter denna kommunikation. När statsbanan till Morjärv var färdig sommaren 1902, medföljde jag det första tåg, som gick från Boden till Morjärv, och jag möttes då af en deputation från Matarengi, som ligger uppe vid Torne älf, 4 à 5 mil ofvanom Karungi. Denna deputation uttryckte sin oförställda glädje öfver att nu ha fått järnvägen 7 mil närmare, än de hade förut, och tillika sin förhoppning, att den mycket snart måtte dragas fram till Torne älf.

Att närmare utveckla, hvari de fördelar bestå, som järnvägens framdragande innebär för denna befolkning, det behöfver jag här icke göra. Men jag skall tillåta mig att ytterligare betona de skäl, som här i dag under diskussionen framhållits och som så många gånger förut gjorts gällande, nämligen att här är fråga om att med det öfriga landet förbinda en gränsbefolkning, tillhörande en annan stam och talande ett annat språk än vårt. Det har väl på senare

Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
och Finland.

(Forts.)

tid nedlagts mycket arbete på att i dessa trakter utbreda svenskt språk och svensk kultur. Men det är väl icke många, som vilja instämma i det yttrandet, som här bakom mig fälldes, att järnvägen icke skulle vara ett mycket kraftigt medel för främjande af denna kultur. Det är sålunda af stor politisk vikt, att denna järnväg kommer till stånd, och detta så mycket mer, sedan på andra sidan gränsen järnvägen blifvit framdragen till Torneå. Ty dröjer man för länge med att draga fram järnvägen på svenska sidan, så är det stor fara, att befolkningens handels- och öfriga förbindelser komma att dragas öfver åt öster i stället för till väster.

Så åberopas vidare, att ur försvarets synpunkt det icke skulle vara tillrådligt att draga järnvägen fram till gränsen. Och som stöd därför anföres det yttrande, som af dåvarande generalstabschefen afgafs 1895. Jag vill med anledning däraf fästa uppmärksamheten på, att hans yttrande dock icke slutade med något afstyrkande af en sådan järnväg, utan endast med den fordran, att järnväg icke skulle dragas dit upp annat än under villkor, att en fästning byggdes i Norrbotten. Och vidare åberopar jag, att i det yttrande, som förra året afgafs af chefen för generalstaben efter samråd med chefen för fortifikationen, förklarades, att det ur militära synpunkter icke mötte betänkligheter att framdraga järnvägen till gränsen.

Så komma de ekonomiska skälen. Och dessa hafva särskildt af herr vice talmannen blifvit betonade. Han trodde, att denna järnväg icke komme att bära sig, och åberopade åtskilliga siffror angående det ekonomiska resultatet af drifter å de norrländska järnvägarne i allmänhet. Till svar härå ber jag att få framställa den fråga, som jag för öfrigt tror herr vice talmannen själf i sitt anförande besvarade: Är den omständigheten, att dessa järnvägar icke ekonomiskt bära sig, ett skäl af den beskaffenhet, att man därför skulle önska, att dessa järnvägar icke funnits? Jag tror det icke. Järnvägarne i dessa trakter äro af för stor kulturell betydelse, för att man uteslutande skulle betrakta dem ur affärssynpunkt. Och det har nog varit med full vetskap om, att dessa banor icke direkt skulle gifva något ekonomiskt inbringande resultat, som man beslutit bygga dem.

Det vore af de grunder, jag här anført, enligt min uppfattning icke lyckligt, om kammaren skulle stanna vid ett afslag rörande järnvägens fortsättande.

Hvad de öfriga två föreliggande alternativen beträffar — bifall till statsutskottets förslag eller bifall till den af herr Hans Andersson afgifna reservationen — så måste jag naturligtvis äfven härutinnan föredraga ett bifall till utskottets förslag. Genom att bifalla herr Hans Anderssons reservation skulle man ju visserligen vinna, att järnvägens fortsättande vore beslutet, åtminstone delvis. Men då jag är lifligt öfvertygad om giltigheten af de skäl, som förebragts för järnvägens framdragande till gränsen i den af Kungl. Maj:t föreslagna riktningen, och då dess framdragande till gränsen förr

eller senare måste ske, så är det naturligt, att jag anser det önskvärdast, om utskottets förslag bifalles, hvarigenom denna järnvägssträckning blefve fastställd.

Jag skall icke ingå på någon närmare utveckling af de skäl, som tala för Karungi-linjen. Dessa hafva på ett, som det synes mig, synnerligt förtjänstfullt sätt blifvit framlagda af häradshöfding Kronlund. Jag vill blott till hvad han anförde tillägga, att äfven befolkningen i Öfre Tornedalen, som, enligt hvad från motsidan anförts, skulle komma att få närmare till Lappträsk än till Karungi, att äfven denna befolkning önskar järnvägens framdragande så långt upp som möjligt och gifvetvis till Karungi framför Haparanda.

Det vore sålunda, enligt min uppfattning, ur alla synpunkter önskvärdast, om kammaren nu ville bifalla statsutskottets förslag.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag har alltid varit lifligt öfvertygad om nödvändigheten att draga fram den norra stambanan till riksgränsen. Jag har äfven uttalat detta, i denna kammare åtminstone en gång — jag minnes icke, om jag gjort det flera gånger.

Det är enligt min uppfattning alldeles nödvändigt, att befolkningen i vårt land uppe vid gränsen till Finland sättes i omedelbar järnvägsförbindelse med den öfriga delen af riket. Detta har icke heller herr Wijk och de, som tillsammans med honom reserverat sig, bestridt. Men de säga, att militära skäl tala alldeles afgjordt mot, att denna bana nu bygges, och att det därför är för hela fosterlandets skull nödvändigt att uppskjuta banans byggande.

Jag har likasom vice talmannen deltagit i denna frågas behandling uti statsutskottet, och de uttalanden från militärt håll, som där blifvit anförda, hafva bibringat mig den alldeles bestämda öfvertygelsen, att det icke för fäderneslandet vore någon som helst fara att bygga järnvägen, åtminstone med den föreslagna sträckningen till Karungi. Så mycket kan jag säga om min uppfattning af den redogörelse, som i statsutskottet blifvit lämnad. Det är, för så vidt jag kan finna, alldeles nödvändigt, att den del af vår befolkning, som har ett annat språk än vårt, sättes i den lifligaste beröring med oss, för att den icke skall känna sig främmande och mera dragen åt annat håll. Där hotar en fara vida större än den, som skulle föranleda strategerna att icke finna banans byggande för närvarande önskligt. Då emellertid reservanterna åberopat generalstabschefens yttrande år 1897, ber jag få säga, att de endast åberopat första punkten i detsamma. I den andra punkten säger han, att då andra skäl alldeles otvetydigt komma att tala för, att järnvägen måste dragas fram till gränsen, kan man icke ur militär synpunkt motsätta sig detta. Det enda han fordrar, är, att, innan man börjar att bygga järnvägen från Kalix elf österut, man skall hafva påbörjat fästningen vid Boden. Då man nu för länge sedan påbörjat denna fästning, bör det väl icke, om man får tro generalstabschefens yttrande,

*Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
och Finland.*

(Forts.)

*Angående
fortsättning
af norra stamban-
banan till
riksgränsen
och Finland.*

(Forts.)

vara farligt att fortsätta järnvägens byggande från Kalix älf österut. Byggandet af denna järnväg kommer, därest Riksdagen skulle besluta i enlighet med statsutskottets förslag, i alla händelser icke att gå med någon snälltågsfart. Enligt utskottets förslag är det ju meningen, att banan skall byggas ungefär i samma tempo som järnvägen Boden —Morjärv eller med ett anslag af 1,000,000 à 1,200,000 kronor om året. När då dessa anläggningar enligt beräkning skola komma att kosta öfver 7 millioner kronor, kan kammaren själf räkna ut, huru länge det skall komma att dröja, innan banan blifver färdig. Jag anser, såsom sagdt, mycket starka skäl tala för att järnvägen bygges; och om också en del militärer hysa vissa betänkligheter mot densammans byggande, anser jag i likhet med hvad generalstabschefen yttrade år 1897, att de andra skälen äro så starka, att de militära skälen måste vika.

Men då blifver frågan, huru järnvägen skall sträckas. Att den skall komma att gå till Lappträsk, därom äro alla ense med undantag af representanten för Kalix. Det torde således tagas för gifvet, att en stark majoritet förefinnes i Riksdagen för järnvägens byggande till Lappträsk. Huru den sedan skall komma att gå, därom är man tveksam. Man har därför också sagt, att det vore bättre att nu uppskjuta den frågan och öfverlämna afgörandet däraf till framtiden. När vi här i kammaren för några år sedan mycket ifrigt stredo om, huruvida banan från Boden till Morjärv skulle dragas öfver Niemisel eller Hasafors, yttrade jag, att jag skulle rösta för det förslag, som hade största utsikt att gå igenom, ty det viktigaste vore, att banan blefve byggd. På samma sätt säger jag i dag: jag röstar för det af de två förslagen, som har största utsikt att gå igenom, ty det viktigaste är, att järnvägen så fort som möjligt kommer fram till riksgränsen. Denna järnväg skulle icke vara så viktig, om icke den finska järnvägen redan vore framdragen till Torneå. Men när så är förhållandet, anser jag, det vore bekymmersamt, om det skulle dröja för länge, innan äfven järnvägen på svenska sidan komme fram till riksgränsen. Men, invänder man, det är större utsikter, att banan nu skall beslutas, om man stannar vid Lappträsk, än om man fastslår, att banan skall fortsättas till Karungi, ty i förra fallet förenar man alla olika meningar. Det tror jag icke. Ty utskottets förslag erhöll ju i Första Kammaren i förmiddags endast 47 röster mot 82, som voro för herr Wijks reservation. Och stanna vi vid herr Hans Anderssons reservation (med den modifikation den här fått), så tviflar jag på, att vi vid en gemensam votering kunna vinna många röster från Första Kam-maren. Ty det vet jag, att åtminstone inom statsutskottet har skälet till att en del af Första Kammarens ledamöter gått med på ett beslut rörande denna järnvägsanläggning varit, att de velat hafva punkten Karungi fastslagen. Det är uteslutande den saken, som gjort, att Första Kammarens ledamöter i statsutskottet gått med på att nu besluta något som helst om järnvägens fortsättning från

Morjärv. Man skulle ju kunna förundra sig öfver, hvarför de äro så envisa på att få punkten Karungi fastslagen. Jo, det är militära och diplomatiska skäl, som varit bestämmande för dem därutinnan, och jag tror icke, att de skola låta föra sig från denna öfvertygelse.

Ja, då är det återigen andra, som säga, att de vilja hafva järnväg till Haparanda, enär Haparanda annars komme att uppoftas. Jag tror dock för min del icke, att det är så farligt med denna sak. Kommer det järnväg till Karungi, så blir det nog järnväg från Karungi till Haparanda, och då tror jag, att Haparanda icke blir mycket lidande på saken. Jag har fått den uppfattningen, att de militära skäl, som framställts mot byggandet af en järnväg från Lapträsk till Haparanda, ingalunda äro tillämpliga på anläggandet af en järnväg från Karungi till Haparanda. Meningen är ju nu i alla händelser att draga ned järnvägen från Karungi till Jylhäkoski, och därifrån är det icke långt kvar till Haparanda. Man vill visserligen icke vid Haparanda sammanbinda denna järnväg med järnvägen till Torneå, utan af åtskilliga skäl, för hvilka jag icke här kan redogöra, vill man hafva sammanbindningar med de finska järnvägarna vid Jylhäkoski. Men jag har icke funnit något som helst skäl anfördt, hvarför icke, sedan sammanbindningen skett vid Jylhäkoski, järnvägen skulle kunna fortsättas från denna ort till Haparanda — åtminstone icke något annat skäl än kostnadsfrågan.

Jag har den tron, att, om man verkligen vill, att något beslut angående järnvägen till riksgränsen skall fattas vid denna riksdag, man icke har annat än att biträda statsutskottets förslag. Nu kan man ju säga, att man då fastslår en sträckning, som man kanske om fyra eller fem år, då det blir fråga om att bygga den omstridda delen, ångrar, att man valt. Ja, men om man ångrar sig, kan man besluta en förändring af sträckningen. Sådant har skett förut. Man beslöt vid *en* riksdag, att Bohusbanan skulle gå öster om sjön Hällungen, sedermera beslöt man vid en annan riksdag, att denna bana skulle gå väster om nämnda sjö. Detta var en ändring af banans sträckning, som var fullt lika betydande, som en ändring från sträckningen Lapträsk-Karungi till sträckningen Lapträsk-Haparanda skulle vara.

Jag är, herr talman, lifligt öfvertygad om nödvändigheten af att få denna bana till riksgränsen till stånd; och då jag tror, att vi vid innevarande riksdag hafva största utsikten att vinna något i denna riktning genom att bifalla statsutskottets förslag, ber jag nu att få yrka bifall till detta.

I detta anförande instämde herrar *Nydal, Hjärne, Höjer* och *Eriksson* i Elgered.

Herr Hedlund: Vi söderbor äro ju icke sakkunniga på detta område, och jag har därför varit hänvisad till att uppmärksamt åhöra debatten i frågan och däraf söka bilda mig en mening. Jag

*Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
och Finland.*

(Forts.)

*Angående
fortsättning
af norra stam-
banan till
riksgränsen
och Finland.*

(Forts.)

fäste mig därvid vid de dåliga inkomstsiffror och delvis betydliga förlustsiffror, som herr vice talmannen nyss anförde. Han glömde ju dock en ytterst viktig faktor, nämligen att dessa siffror, hvad de nordligaste bandelarne beträffar, alldeles påtagligt komma att undergå en väsentlig förändring i samma ögonblick, som förbindelse upprättas mellan det svenska och det finska järnvägsnätet. Man påräknar ju en högst betydande trafik mellan Skandinavien å ena sidan samt Finland jämte Ryssland å den andra. Gentemot dem, som tycka, att hvarje mil framåt, som bygges af denna bana, är en dålig affär, vill jag därför framhålla, att det snarare är en ganska dålig ekonomi att icke skynda att åstadkomma denna förbindelse så fort som möjligt. Det är just på detta dröjsmål, som man förlorar penningar. Genom att så fort som möjligt åstadkomma förbindelsen är det däremot, som man skall förtjäna penningar.

Min mening i denna fråga är densamma som herr von Friesens. Att draga banan till Karungi medför den gifna fördelen, att man därigenom kommer rätt in i finnbygden, hvilket man icke gör med den andra sträckningen. Därjämte hyser jag, liksom herr von Friesen, den uppfattningen, att, sedan banan väl kommit till Karungi och därifrån böjt af en hel mil söderut till öfvergången öfver Torne älf, hvarifrån det endast återstår $1\frac{1}{2}$ mil eller kanske ännu mindre till Haparanda, det är alldeles gifvet, att järnvägsförbindelse också kommer att upprättas mellan öfvergångsstället och Haparanda.

Jag skall fördenskull, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Zetterstrand: Liksom den talare på stockholmsbänken, som nyss hade ordet, är jag lifigt intresserad af att banan till riksgränsen kommer till stånd. Med antagande af vare sig hans eller mitt förslag komma vi till målet. Men om mitt förslag antages, få vi betänketid för att öfverväga, huru vi skola förhålla oss med afseende å den sista vägsträckan, och det är för att erhålla denna betänketid, hvilken är synnerligen af nöden, som jag vidhåller mitt yrkande.

Herr von Friesen: Att vi, om herr Zetterstrands yrkande bifalles, erhålla betänketid, därom är jag fullkomligt säker, men jag undrar, om icke betänketiden blir något för lång.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan, 2:o) på afslag därå och bifall i stället till den af herr Wijk med flere vid utlåtandet afgifna reservationen, 3:o) på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till det af herr Hellström under öfverläggningen framställda yrkandet samt 4:o) på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Ström i Nederkalix afgifna

motionen. Herr talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, upptog herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det under 3:o omförmälda yrkandet nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf och sedan till kontraposition i denna votering antagits det under 2:o upptagna yrkandet, nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Angående
fortsättning
af norrastam-
banan till
riksgränsen
och Finland.
(Forts.)*

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande n:o 75 antager det af herr Hellström under öfverläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr Wijk m. fl. vid utlåtandet afgifna reservationen.

Den votering, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 134 ja mot 71 nej; hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöi följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 75, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit det af herr Hellström under öfverläggningen framställda yrkandet.

I hufvudvoteringen afgåfvos 50 ja-röster, men 154 nej-röster; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit det af herr Hellström under öfverläggningen framställda yrkandet.

§ 3.

*Angående
anslag för
iståndsättande
af åtskilliga
hamnanlägg-
ningar i
Skåne.* Härefter förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 76, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för iståndsättande af åtskilliga hamnanläggningar i Skåne.

I enlighet med hvad Kungl. Maj:t i en till Riksdagen aflåten proposition, n:o 68, föreslaget, hemställde utskottet, att Riksdagen måtte på extra stat under riksstatens sjätte hufvudtitel för år 1905 anvisa ett belopp af 71,900 kronor, att, såsom anslag utan återbetalningsskyldighet för iståndsättande af de genom stormen under natten till den 26 december 1902 förorsakade skador å härefter angifna hamnanläggningar, utgå till hamnintressenterna i Borstahuset med 2,960 kronor, i Ålabodarne med 3,300 kronor, i Vikhög med 7,700 kronor, i Viken med 10,000 kronor, i Barsebäck med 16,900 kronor, i Arild med 1,540 kronor, i Mölle med 21,000 kronor, i Lerberget med 1,500 kronor, i Kyrkbacken med 1,000 kronor, i Lerhamn med 3,000 kronor och i Nyhamn med 3,000 kronor; under villkor att, därest Kungl. Maj:t skulle finna skäligt att från bro- och hamnbyggnadsfonden anvisa anslag till ytterligare förbättring af någon utaf ifrågavarande hamnar, arbetet med sådan förbättring skulle utföras i sammanhang med iståndsättande af stormskadorna, samt att de nu gällande allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag från bro- och hamnbyggnadsfonden borde i tillämpliga delar blifva gällande äfven för de till berörda hamnars iståndsättande nu ifrågasatta statsbidrag.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *H. P. P. Tamm* och *Sjö*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen på extra stat under riksstatens sjätte hufvudtitel för år 1905 anvisade ett belopp af 42,400 kronor, att, såsom anslag utan återbetalningsskyldighet för iståndsättande af de genom stormen under natten till den 26 december 1902 förorsakade skador å härefter angifna hamnanläggningar, utgå till hamnintressenterna i Borstahuset med 2,960 kronor, i Ålabodarne med 3,300 kronor, i Vikhög med 7,700 kronor, i Viken med 10,000 kronor, i Barsebäck med 16,900 kronor och i Arild med 1,540 kronor; under villkor att, därest Kungl. Maj:t skulle finna skäligt att från bro- och hamnbyggnadsfonden anvisa anslag till ytterligare förbättring af någon utaf ifrågavarande hamnar, arbetet med sådan förbättring skulle utföras i sammanhang med iståndsättande af stormskadorna, samt att de nu gällande allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag från bro- och hamnbyggnadsfonden borde i tillämpliga delar blifva gällande äfven för de till berörda hamnars iståndsättande nu ifrågasatta statsbidrag.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af:

*Angående
anslag för
istandsättande
af åtskilliga
hamnanlägg-
ningar i
Skåne.*
(Forts.)

Herr Sjö, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarna kunna finna af betänkandet, ha ordföranden i utskottet och jag reserverat oss mot det slut, hvartill utskottet kommit, beträffande fem af de utaf utskottet tillstyrkta anslagen till vissa hamnförbättringar i anledning af de skador, som under stormen natten mellan den 25 och 26 december 1902 drabbade vissa hamnar i Skåne. Såsom herrarna finna, är det elfva olika anslag, som begärts för dessa hamnars istandsättande. Men af de framställningar om understöd, som gjorts, är det blott sex, som granskats af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och befunnits vara i det skick, att äfven utskottets ordförande och jag kunnat vara med om att tillstyrka Riksdagen att bifalla dem. Dessutom är det fem, som ännu ligga i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — såvida de ej kommit däriifrån, sedan frågan behandlades i utskottet — för granskning och pröfning. Och det har syntts oss reservanter vara oegentligt, att man härvidlag skall gå mot den ordning och de regler för dylika frågors behandling, som man hittills iakttagit inom Riksdagen och statsutskottet, nämligen att man alltid fordrar, att de kostnadsberäkningar och kostnadsförslag, som inkomma från vederbörande hamnintressenter, skola vara granskade af det ämbetsverk, som har med dylika frågor att skaffa, det vill säga i detta fall väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Men så har ej varit förhållandet beträffande fem af dessa framställningar. Beträffande ansökningen om understöd för Mölle hamnintressenter heter det till exempel: »Denna af Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkta ansökning är den 19 februari innevarande år remitterad till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och ännu under behandling därstädes.» För denna hamn begäres 21,000 kronor. Samma är förhållandet med Lerbergets hamn, för hvilken begäres 1,500 kronor, samt hamnen i Kyrkbacken på Hven, som skulle få 1,000 kronor; ej heller dessa anslag äro granskade och undersökta af styrelsen i fråga.

Så komma vi till hamnanläggningarna i Lerhamn och Nyhamn. På samma sätt här. Beträffande dessa bägge hamnar säger för öfrigt vederbörande myndighet, d. v. s. distriktsingeniören i södra väg- och vattenbyggnadsdistriktet: »De skador, som berörda storm åsamkat dessa hamnar och som hufvudsakligen bestode uti, att i hvardera hamnen den i sjön utskjutande stenbryggan ramponerats och att den innanför densamma varande tilläggsplatsen för fiskebåtarna till större delen uppfyllts med sten och sand, hade delvis, ehuru i ringa grad, under år 1903 reparerats.» Det synes af detta utlåtande, som om skadorna å dessa hamnar redan voro reparerade, och som om desamma i hufvudsak blott bestått däri, att under stormen en del sten och sand slammats in i de resp. hamnområdena. Men det oaktadt äro kostnaderna för hvardera af dessa hamnar upptagna till 3,000 kronor.

*Angående
anslag för
iståndsättande
af åtskilliga
hamnanlägg-
ningar i
Skåne.*
(Forts.)

Om nu t. ex. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, när slutligen dess utlåtande föreligger, säger, att kostnaderna för dessa fem hamnars iståndsättande ej böra uppgå till mer än exempelvis hälften af det belopp, 29,500 kronor, som utskottet här tillstyrkt Riksdagen att bevilja, har Riksdagen genom att nu bifalla utskottets hemställan beviljat ett alltför högt belopp; och detta har syntts oss reservanter vara mycket oegentligt. Men det är äfven en annan sak. Det skulle icke blott vara oegentligt, utan man hade då äfven gifvit kommande Riksdagar ett exempel på, att det går an att komma in till Riksdagen med ofullständiga handlingar, och att man utan vidare tager för kontant, hvad vederbörande intressenter säga, utan att det verk, som man bör hafva förtroende för, fått tillfälle att genomgå och granska de uppgjorda beräkningarna.

Det säges äfven om de bägge sistnämnda hamnarna — n:is 10 och 11 — af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i dess skrifvelse: »På grund däraf och för att de båda fiskelägena, i likhet med öfriga af julstormen hemsökta fiskelägen inom länet, måtte komma i åtnjutande af enahanda hjälp af staten för botande af stormskadorna, hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes komma in till Riksdagen med framställning» etc. Det ser af detta ut, som om dessa hamnintressenter, blott därför att de fått reda på, att de andra hamnintressenterna skulle gå in till Kungl. Maj:t och begära statsbidrag, äfven ville hålla sig framme för att få anslag. Jag upp-repar det, att det ser verkligen ut, som om dessa skador, åtminstone beträffande de två sistnämnda hamnarna, redan blifvit afhjälpta.

För att visa — kanske jag får tro, att herrarne för öfrigt själfva gjort samma iakttagelse — huru de kostnadsförslag och beräkningar, som inkommit till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, äro beskaffade och huru de behandlas inom styrelsen i fråga, ber jag få hänvisa till det anslag, som är begärdt för Vikens hamn. För denna uppgjordes af major Gagner en arbetsplan, däri kostnaderna upptagas till 70,000 kronor. Vid granskning af denna plan hade styrelsen funnit den sålunda beräknade kostnaden böra nedsättas till 52,400 kr. eller med 17,600 kronor, samt den till 14,400 kronor beräknade kostnaden för allenast återställandet af hamnen i samma skick som före stormen böra nedsättas till 10,000 kronor eller med 4,400 kronor. På samma sätt var det med kostnadsberäkningarna för Barsebäcks hamn. Äfven där gjorde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen betydliga afprutningar i det kostnadsförslag till hamnens iståndsättande, som af distriktschefen ingifvits.

Med anledning af hvad jag nu i korthet anført, ber jag att få yrka bifall till den af utskottets ordförande och mig afgifna reservationen af det innehåll, »att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen på extra stat under riksstatens sjette hufvudtitel för år 1905 anvisar ett belopp af 42,400 kronor att, såsom anslag utan återbetalningsskyldighet för iståndsättande af de genom stormen under natten till den 26 december

1902 förorsakade skador å härefter angifna hamnanläggningar, utgå till hamnintressenterna i Borstahusen med 2,960 kronor, i Ålabodarne med 3,300 kronor, i Vikhög med 7,700 kronor, i Viken med 10,000 kronor, i Barsebäck med 16,900 kronor och i Arild med 1,540 kronor; under villkor att, därest Kungl. Maj:t skulle finna skäligt att från bro- och hamnbyggnadsfonden anvisa anslag till ytterligare förbättring af någon utaf ifrågavarande hamnar, arbetet med sådan förbättring skall utföras i sammanhang med iståndsättande af stormskadorna, samt att de nu gällande allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag från bro- och hamnbyggnadsfonden böra i tillämpliga delar blifva gällande äfven för de till berörda hamnars iståndsättande nu ifrågasatta statsbidrag.» Det hufvudsakliga skälet för detta yrkande är, att man — genom att på detta sätt visa tillbaka handlingar, som komma in till Riksdagen ofullständiga och äro af den beskaffenhet, att man ej bör bevilja på dem grundade ansökningar om anslag — skulle gifva vederbörande en minnesbeta, så att man för framtiden sluppe att få in här i Riksdagen sådana ofullständiga handlingar.

Herr talman! Jag ber, som sagdt, att få yrka bifall till den angifna reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Såsom framgår af förevarande utlåtande, har Kungl. Maj:t äskat och statsutskottet tillstyrkt beviljandet af ett anslag af 71,900 kronor, afsedt att utgå utan återbetalningsskyldighet för iståndsättandet af de 11 skånska hamnar, som skadades genom den våldsamma stormen natten mellan den 25 och 26 december 1902. Reservanterna åter vilja af rent formella skäl — såsom framgår såväl af reservationen som af det anförande, herr Sjö just nu hållit — ej gå med på högre belopp än 42,400 kronor, hvarigenom således en nedprutning af 29,500 kronor skulle ske. Ur sparsamhetssynpunkt sedt förefaller detta vara ett mycket vackert resultat, men om vi granska de skäl, som blifvit anförda dels i reservationen, dels af herr Sjö här i kammaren, så skola vi snart finna, att ett bifall till reservanternas förslag snarare skulle komma att medföra en ökning än en minskning i kostnaderna för staten. Det är nämligen 5 hamnar, som reservanterna ej kunna vara med om att bevilja anslag till, nämligen respektive hamnar i Mölle med 21,000 kronor, i Lerberget med 1,500 kronor, i Kyrkbacken med 1,000 kronor, i Lerhamn med 3,000 kronor och i Nyhamn med 3,000 kronor. Skälet för uteslutandet af dessa hamnar skulle vara det, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ej i vanlig ordning granskat kostnadsberäkningarne. Formellt taget, måste det erkännas, att detta reservanternas skäl är fullkomligt riktigt. Det framgår likväl af den kungl. propositionen och af hvad som finnes återgifvet i förevarande utskottsberäkning, att väg- och

*Angående
anslag för
iståndsättande
af åtskilliga
hamnanlägg-
ningar i
Skåne.
(Forts.)*

Angående
anslag för
iståndsättande
af åtskilliga
hamnanlägg-
ningar i
Skåne.
(Forts.)

vattenbyggnadsstyrelsen det oaktadt har tillstyrkt dessa förslag. Det heter nämligen i styrelsens utlåtande bl. a.:

»Då emellertid, såsom Kungl. Maj:ts befallningshafvande uti sin nyssberörda underdåniga skrifvelse vitsordat, Mölle, Lerbergets och Kyrkbackens hamnar vore för de respektive fiskelägenas framtida bestånd af väsentlig betydelse, men befolkningen icke å någondera platsen vore i stånd att själf bestrida de med hamnarnas iståndsättande förenade kostnaderna, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att till botande af skadorna genom stormen bevilja anslag utan återbetalningsskyldighet till Mölle hamn af 21,000 kronor, till Lerbergets hamn af 1,500 kronor och till Kyrkbackens hamn af 1,000 kronor.»

Vidare har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sin underdåniga skrifvelse, beträffande Lerhamns och Nyhamns hamnar, anfört:

»att Kungl. Maj:ts befallningshafvande i sin underdåniga skrifvelse den 27 november 1903 uppgifvit, att den ungefärliga kostnaden för deras iståndsättande antagits till 3,000 kronor för vardera hamnen. Någon arbetsplan eller kostnadsberäkning för deras iståndsättande hade ännu icke varit underställd styrelsens pröfning, och styrelsen vore sålunda icke i stånd att bedöma, huruvida de uppgifna beloppen till äfventyrs kunde vara för högt beräknade. Själftva behovet af understöd af staten hade dock blifvit af Kungl. Maj:ts befallningshafvande vitsordadt. På grund däraf och för att de båda fisklägena, i likhet med öfriga af julstormen hemsökta fiskelägen inom länet, måtte komma i åtnjutande af enahanda hjälp af staten för botandet af stormskadorna, hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att, till botande af sagda skador å hamnarna vid Lerhamn och Nyhamn, bevilja anslag utan återbetalningsskyldighet af högst 3,000 kronor till dem vardera under iakttagande» af det och det. Således hemställer styrelsen om ett anslag af 3,000 kronor till vardera af dessa två hamnar, *oaktadt* styrelsen ej varit i tillfälle att se något kostnadsförslag.

Jag anhåller för öfrigt att få erinra därom, att, äfven om en nedprutning skulle kunna ske med dessa 3,000 kronor till vardera hamnen, eller sammanlagdt med 6,000 kronor, ja, äfven om en nedprutning skulle kunna ske i anslagsbeloppen till öfriga hamnar, staten dock har mycket obetydligt att vinna på det; ty under alla förhållanden äro de berättigade att ur vederbörande fond få $\frac{2}{3}$ af statsmedel.

Jag sade i början af mitt anförande, att ett bifall till reservanternas förslag möjligen skulle förorsaka staten högre utgifter. Till bestyrkande af detta anhåller jag att få erinra om att vederbörande distriktschef framhållit vikten af att de skador, som hamnarne lidit, snarast möjligt måste afhjälpas till förekommande af ytterligare förstörelse. Jag tror därför, att, om vi vänta ännu ett år, tills den formella utredningen blifvit gjord, dessa hamnar, som ligga där

ramponerade, kunna blifva så mycket förstörda under tiden, att vi då få bevilja högre belopp. Jag anser det vara af högsta vikt, att dessa skador afhjälpas så fort som möjligt, på det att ej ytterligare förstörelse må ske. På grund häraf tror jag, att ett bifall till föreliggande förslag snarare skall skydda oss för högre utgifter än tvärtom.

På de skäl jag här anført, tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till utskottets förevarande hemställan.

*Angående
anslag för
istandsättande
af åtskilliga
hamnanlägg-
ningar i
Skåne.*

(Forts.)

Herr *Persson* i Killebäckstorp instämde häruti.

Herr *Olsson* i Stockholm: Då jag äger personlig kännedom om dessa hamnar och de skador, som förorsakades dem vid den starka stormen julen 1902, ber jag att med några ord få besvara den förste talarens afslagsyrkande. Han framhöll, att, då man här velat föreslå och tillstyrka anslagen till dessa fem hamnar, mot hvilka anslag han opponerade sig, man gått ifrån förutvarande regler och velat tillämpa en efter hans tanke förkastlig princip. Jag tror dock, att, då det här är fråga om att understödja en fattig fiskarbefolkning, som lidit af en svår olycka, man kanske bör något gå ifrån den rent formalistiska synpunkten och tänka på de verkliga billighetsskäl, som tala för en sådan framställning. Dessutom är det ju, som den siste talaren framhöll, icke fallet, som herr *Sjö* anmärkte, att det icke föreligger någon utredning om de utgifter, som erfordras, ty såväl i fråga om Lerbergets som Lerhamns och Nyhamns hamnar har det gjorts undersökningar, i förra fallet af distriktschefen, som verkställt besiktningar och gjort erforderliga undersökningar på platsen, i senare fallet af distriktsingenjören i södra väg- och vattenbyggnadsdistriktet. Dessa ha verkställt den utredning, som ligger till grund för det belopp, som begärts i fråga om dessa hamnar. Jag tror därför icke, att man, som herr *Sjö* gjort, utan vidare kan säga, att det icke föreligger utredning. Det föreligger visserligen icke utredning från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, men väg- och vattenbyggnadsstyrelsen måste ju basera sitt förslag på de underordnade myndigheternas undersökningar, och det är väl således antagligt, att, när dessa underordnade myndigheter ha gjort beräkningar, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen också kommer att ansluta sig till dem.

Hvad *Mölle* särskildt beträffar, så är det en så pass viktig hamnplats, att jag anser, att redan ur denna synpunkt ett sådant understöd för istandsättandet af denna mycket skadade hamn torde vara skäligt och ur billighetssynpunkt påkalladt.

Herr *Sjö* framhöll, att det skulle kunna vara farligt för framtiden, om man nu beviljade detta anslag. Men, mina herrar, det är ju ytterst sällan, som sådana olyckor drabba en fattig fiskarbefolkning; så jag tror icke, att den synpunkten, att man binder sig för framtiden, kan vara af någon så stor betydelse, att man

Angående
anslag för
iständsättande
af åtskilliga
hamnanlägg-
ningar i
Skåne.

(Forts.)

fördenskull skulle afslå det understöd, som här är ifrågasatt. Vi skola dock tänka på, att när t. ex. olyckan drabbade en af vårt broderlands kuststäder, när Ålesund brann, eller när den fattiga fiskarebefolkningen vid Ofoten fick sina fartyg och sina redskap fördärfvade, då skyndade vi litet hvar att lämna bidrag till den nödställda befolkningen. Skulle det då vara lämpligt eller Riksdagen värdigt, att, när vår egen fattiga fiskarebefolkning kommer och begär understöd på grund af den olycka, som drabbat dem, Riksdagen då skulle afslå en sådan begäran? Jag tror icke detta. Därför ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *von Geijer, Thorsson, Broomé* i Bårslöf, *Jönsson* i Yngsjö och *Andersson* i Västra Nöbbelöf.

Herr Åkesson: Jag begärde icke ordet, men eftersom jag fått det, vill jag säga det, att stormen den 26 december 1902 gjort mycken skada. För öfrigt ber jag att få instämma med herr Persson i Tällberg.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de under öfverläggningen framställda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogos hvar för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 77, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af uppgjortt förslag i fråga om uppförande vid Växjö hospital för Kronobergs och Blekinge läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuka; och

n:o 78, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående flyttning af det s. k. Zetterströmska biblioteket å Frösön till Östersund m. m.

§ 5.

Angående
ändrad lydelse af 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget lagutskottets utlåtande n:o 45, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen.

Genom proposition, n:o 90, af den 29 nästlidne februari, hvilken af båda kamrarna blifvit till behandling af lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i

statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

*Angående
ändrad lydelse af 11 kap.
15 § och 18
kap. 15 §
strafflagen.*

Lag

om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen.

(Forts.)

Häri genom förordnas, att 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

11 kap.

15 §.

Far man öfverdådigt fram, så att annan däraf skadas kan, å väg, gata, torg eller annan plats, som är upplåten för allmän samfärdsel eller eljest anmäneligen befares, eller där allmän marknad eller auktion hålles, straffes med böter, högst etthundra riksdaler.

Gör man oljud eller oväsande eller kommer eljest förargelse åstad å plats, som nyss är nämnd, eller å järnvägståg, passagerarfartyg eller annat dylikt fortskaffningsmedel, som är för allmänheten tillgängligt, eller å rum, där offentligt föredrag hålles eller offentlig föreställning pågår, eller där mat eller dryck tillhålls allmänheten till förtäring eller eljest varor hållas till salu för allmänheten eller å annat ställe, som, mot eller utan afgift, är för allmänheten upplåtet, straffes, där ej förbrytelsen förut i detta kapitel är med straff belagd, med böter, högst etthundra riksdaler.

Våldför man annan å ställe, hvarom i denna § förmåles, då skall den omständighet, vid straffets bestämmande för våldet, såsom försvårande anses.

18 kap.

15 §.

Öfverlastar sig någon af starka drycker så, att af hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, det han drucken är, och träffas han i ett sådant tillstånd å ställe, hvarom i 11 kap. 15 § förmåles, straffes, för fylleri, med böter, högst etthundra riksdaler.

Utskottet hemställde, att Riksdagen med förklarande, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas ville i anledning af propositionen för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen.

Häri genom förordnas, att 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

Angående
ändrad lydelse af 11 kap.
15 § och 18
kap. 15 §
strafflagen.
(Forts.)

11 kap.

15 §.

(Lika med Kungl. Maj:ts förslag).

18 kap.

15 §.

Öfverlastar sig — — högst femtio riksdaler.

Vid utlåttandet hade fogats reservation af herr *Olsson* i Mårdäng, som ansett, att utskottet bort afstyrka hvarje förhöjning af straffsatsen i 18 kap. 15 § strafflagen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Olsson* i Mårdäng: Herr talman, mina herrar! Såsom utaf utskottsbetänkandet framgår, har jag reserverat mig mot förhöjningen utaf bötesbeloppet för fylleriförseelser, och jag har i denna min reservation angifvit hufvudskälen för mitt afslagsyrkande, så herrarne ha kunnat taga del af desamma.

Jag skall icke ingå på någon närmare utveckling af hvad jag där anført, men däremot skall jag be att utur den kungl. propositionen få anföra några ord, som ytterligare styrkt mig i den uppfattning, jag har i detta afseende. Det påpekas däri bland annat, att utaf de myndigheter, som blifvit hörda angående den af Kungl. Maj:t på grund af Riksdagens framställning föreslagna höjningen af bötesstraffet, ha visserligen flertalet tillstyrkt en skärpning af straffet, men andra ha ställt sig tveksamma och en del ha afstyrkt densamma. »Från de sistnämndes sida» — säger herr justitieministern i sitt yttrande till statsrådsprotokollet — »framhålles hufvudsakligen, att för den, som tillfälligt gör sig skyldig till sagda förseelse, det är tillräckligt straff att varda bötfälld, utan afseende å bötesbeloppets storlek, medan å andra sidan intet straff är tillräckligt för att vara verksamt gentemot en drinkare.» Det senare har jag tillåtit mig betona i min reservation. Nu skall jag be att ytterligare få citera några ord ur den kungliga propositionen, som synas mig värda att taga i betraktande, innan man beslutar något i den föreliggande frågan. Herr justitieministern erkänner, att i denna invändning ligger en sanning, »så till vida, som det uppenbarligen vore lönlöst att hoppas, att man genom straff kunde förmå utbildade alkoholister till afhållsamhet. Det enda riktiga förfaringsättet gentemot dessa vore måhända att tvångsvis anbringa dem i särskilda kuranstalter och kvarhålla dem där, till dess de blifvit botade. Detta förfarande anlitas i en och annan främmande stat och lär komma att blifva prøfvadt äfven i Norge, hvarest genom lag om lösdrijfveri, tiggeri och dryckenskap den 31 maj 1900 meddelats

bestämmelser i sådant syfte. Hur beaktansvärd denna fråga än är, torde den dock vara af för stor räckvidd för att i detta sammanhang upptagas till afgörande.»

Som herrarne behagade erinra sig, förelåg under fjolårets riksdag en motion, som syftade just till hvad herr statsrådet här funnit vara beaktansvärdt, men han anser denna fråga vara af den beskaffenhet, att man i detta sammanhang icke kan upptaga den samma.

Jag är också af den meningen, att man måste se sig om efter något annat lämpligare medel än de här bötesstraffbestämmelserna, när det gäller alkoholister, och jag har styrkts i denna min uppfattning af ett samtal, som jag för åtta dagar sedan hade med en polisman. Han meddelade mig då, att han under sin nära trettioåriga erfarenhet funnit detta sätt att straffa olämpligt, allra mest därför, att det inträffar att sådana vanedrinkare se med stor tillfredsställelse, att de kunna få aftjäna ådömda böter, då de mången gång äro utan kanske både mat och husrum, hvilket gör, att bötesstraffets förvandling till fängelse för dem endast är en välgärning och icke alls såsom straff afskräckande. Men att de icke afskräckas från att fortsätta, kunde han konstatera, om så behöfdes, i många fall. Ty när de efter frigifvandet komma i hvarjehanda olägenheter, försöka de att skaffa sig penningar till ett nytt rus, och så fort de skaffat den nödiga summan, taga de ett sådant, och inom kort ådömas de å nyo böter för fylleri, hvilka förvandlas till fängelse, i hvilket de få husrum, mat och värme för några dagar. Det är detta straff, hvilket af nyss nämnda fyllerister icke anses såsom sådant, som det nu är meningen att öka, ty då man ökar böterna, följer däraf, att äfven de kortvariga frihetsstraffen, som allmänt anses vara olämpliga, måste ökas.

Lagutskottet har heller icke kunnat vara med om den kungl. propositionen oförändrad, utan säger, att det icke funnit sig kunna tillstyrka större förhöjning af bötesmaximum för fylleriförseelser än till femtio kronor, hvarigenom i alla fall domstolarne skulle beredas möjlighet att kraftigare än nu kan ske, i mån af behof, inskrida mot förbrytelser af ifrågavarande slag.

Jag påträffade här om dagen i en af hufvudstadens morgontidningar några statistiska uppgifter rörande fylleriförseelserna i Stockholm under år 1903. Utaf dem framgår, att under detta år bötfälldes för fylleriförseelser 11,394 män och 1,204 kvinnor, eller sammanlagdt 12,598 personer, och sammanlagda bötessumman utgjorde 120,165 kronor, således icke fullt 10 kronor i genomsnitt för hvarje. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att domstolarne redan nu, i genomsnitt taget, ha tillfälle att skärpa bötesstraffet ända till dubbla beloppet, åtminstone i Stockholms stad, om man funne det lämpligt.

Jag har därför, som sagdt, icke kunnat vara med om denna förhöjning af straffet, enär jag anser, att man bör se sig om efter

*Angående
ändrad lydelse af 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen.*
(Forts.)

Angående andra medel på det här området, för att söka förekomma hvad ändrad lydelse af 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen. man vill förekomma. Visserligen har man här afsett att straffa endast det förargelseväckande i att folk super sig fulla, och det kan vara straffvärdt äfven det. Men om det kan vara så pass mycket mera straffvärdt att ragla ute på gatan än inom hus eller på andra platser, som icke inbegripas under denna lagbestämmelse, (Forts.) det vet jag icke hur det kan vara med den saken.

Om någon skulle tycka, att det är olämpligt att jag har ställt mig afvisande mot en framställning ifrån Kungl. Maj:t, som Riksdagen själf begärt, skall jag be att få erinra om att åtta dagar i dag sedan hade lagutskottets majoritet kommit med en alldeles likadan framställning, nämligen om afslag på en lag, som Riksdagen själf begärt — så i det fallet har jag ett högt föredöme att åberopa.

Jag skall be, att, i anslutning till hvad jag anförst i min reservation och nu haft äran anförä, få yrka bifall till utskottets hemställan med den förändring, att ordet femtio i 18 kapitlet 15 § strafflagen utbytes mot tjuugo, så att allt får vara som det är — jag tror det är bäst.

I detta införande instämde herrar *Lindgren* i Örebro, *Branting*, *Thorsson*, *Johansson* i Öija, *Persson* i Tällberg, *Larsson* i Västerås, *Olofsson*, *Thylander* och *Berg* i Göteborg.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Herr talman, mina herrar! De betänkligheter, som af den ärade reservanten framställts mot höjningen af bötesmaximum för fylleriförseelser, synas icke vara af någon afgörande betydelse. Det nu stadgade maximum för dessa böter, 20 kronor, måste anses vara alltför ringa. Det beloppet synes mig böra höjas, så väl med hänsyn till dem, som upprepade gånger göra sig skyldiga till ifrågasvarande förseelse, som ock med hänsyn till sådana för fylleri tilltalade personer, hvilka äro i en god ekonomisk ställning. Det kan väl icke vara olämpligt, att den ständige poliskunden, då han t. ex. för tjugonde gången anhålles för fylleri, får böta åtminstone 30 eller 40 kronor; och ej heller vore det orimligt, om en förmögen man, som anträffats öfverlastad å allmän plats, kunde efter omständigheterna dömas till strängare ansvar än 20 kronors böter.

Måhända befarar någon, att, om man höjer bötesmaximum från 20 till 50 kronor, ansvaret äfven i de vanliga fallen blir strängare än nu är förhållandet. Något sådant tror jag dock icke man behöfver befara, utan praxis kommer nog att bli densamma som hittills, eller att böter för vanliga fylleriförseelser sättas till 5 eller 10 kronor.

Lagförslaget afser, så vidt nu är i fråga, endast att undanröja en inkonsekvens i gällande strafflag, och kammaren synes

ha så mycket mindre skäl att sätta sig emot den af lagutskottet föreslagna skärpningen af bötesstraffet från 20 till 50 kronor, som denna skärpning i själfva verket är mycket måttlig.

Jag hemställer således, att kammaren måtte bifalla lagutskottets förslag.

*Angående
ändrad lydelse af 11 kap.
15 § och 18
kap. 15 §
strafflagen.*

(Forts.)

Herr Zetterstrand: Jag skall endast be att få påpeka, att det förefaller mig ytterst besynnerligt, att Andra Kammaren här skulle afslå lagutskottets framställning. Det är nämligen så — såsom herrarne se af utskottets utlåtande — att den nu föreliggande kungliga propositionen grundar sig på en Riksdagens skrivelse af år 1902, hvori Riksdagen begärde dels vissa förtydliganden, som nu innefattas i lagförslaget, dels att högre bötesstraff än det nu stadgade kunde för fylleriförseelse ådömas.

När detta förslag år 1902 behandlades inom Andra Kammaren — Första Kammarens diskussion har jag icke tagit reda på — det var den 22 februari, då höjdes ingen röst mot skrivelseförslaget. Endast tre personer yttrade sig i frågan, bland dem äfven reservanten vid detta utlåtande, och ingen af dessa tre personer hade någon erinran att göra mot den föreslagna skrivelsen. Under sådana förhållanden förefaller det mig något underligt, om nu, sedan Kungl. Maj:ts förslag framkommit, däri maximum af bötesbeloppet för fylleriförseelser höjts från 20 till 100 kronor och lagutskottet gjort den inskränkningen i samma förslag, att maximum satts till allenast 50 kronor, kammaren skulle handla så i strid mot sitt 1902 enhälligt fattade beslut, att den afsloge utskottets hemställan.

Med afseende på hvad i sak är att anföra, ber jag endast att få hänvisa till det som nyss yttrades från statsrådsbanken. Jag har till detta alls ingenting att tillägga.

Herr Matsson: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke alls vara med om en skärpning i straffet för fylleriförseelser. Och jag anser mig icke pliktig att taga konsekvenserna af ett beslut, som en föregående Riksdag har fattat, så länge dessa konsekvenser stå i strid med min egen rättsuppfattning.

Allmänna uppfattningen är nog den, ått en handling är straffvärd endast i den mån, som den förnärmar enskild rätt eller strider mot allmänna intressen. Då samhället nu icke har funnit lämpligt eller nödigt att inskränka den enskildes själfbestämningrätt i fråga om spritdryckers förtärande, och när det således är fullt lagligt att förtära spritdrycker i hvilken kvantitet som helst, synes det mig inkonsekvent att nu ytterligare skärpa straffet på den oundvikliga följderna af en således fullt laglig handling.

Den åt dryckenskap — måhända genom ärftliga anlag — hemfallna anser jag i flertalet fall vara mer beklagensvärd än straffvärd. Och i fråga om dryckenskapen står samhället själf icke utan skuld. Man må därför förfara skonsamt med dem, som äro åt denna last

*Angående hemfallna. Om t. ex. två personer förtära lika kvantitet sprit-
ändrad lydel-* drycker, och den ene blir berusad, den andre icke, så blir den ene,
se af 11 kap. om han lagföres, straffad, den andre icke. Det förefaller mig då,
15 § och 18 som skulle man i detta fall anse det brottsliga icke ligga i för-
kap. 15 § tärandet af spritdrycker, utan däri, att man tål för litet.
strafflagen.

(Forts.)

I vanliga fall anses det såsom en förmildrande omständighet, om en person är berusad, då han begår en klandervärd handling. Då heter det, att det där handlingssättet icke kan gillas, men han var ju icke fullt nykter, därför ursäktas han. Enligt svensk kriminallag däremot skärpes straffet för en lagstridig handling, när den begås under rusets inflytande; ty utom vanlig straffpåföljd kommer då äfven särskildt straff för fylleri, hvarigenom det onyktra tillståndet vid lagens öfverträdande kommer att verka som en försvårande omständighet.

Lagen länder till allmänt gagn endast i den mån, den sammanfaller med det allmänna rättsbegreppet. Om den står i strid mot den allmänna rättsuppfattningen, kan den leda till skada. Så synes vara fallet härvidlag. I den skrifna lagen betraktas den omständigheten, att en person är full, såsom en försvårande omständighet, men i den allmänna rättsuppfattningen betraktas denna omständighet såsom förmildrande. Begås en brottslig handling under rusets inflytande, får den brottslige icke blott utstå sitt straff för denna handling, utan han får äfven ett plus i straff, därför att han var berusad, när brottet begicks. Jag anser, att det borde vara tvärtom, att han i stället borde få ett minus i straff.

Principiellt anser jag icke fylleri för ett brott. Enär det emellertid icke lär finnas någon möjlighet att hvarken nu eller framdeles få en lagstiftning i öfverensstämmelse med min principiella uppfattning i saken, måste jag här nöja mig med att yrka bifall till hvad reservanten har föreslagit, nämligen att bötesmaximum för fylleriförseelser icke höjes utöfver hvad det nu är. Jag anser dessutom, att ett höjdt bötesbelopp ingalunda kan i någon väsentlig mån verka i nykterhetens intresse; och sedt ur statsekonomisk synpunkt anser jag det vara förkastligt att höja bötesbeloppet, ty utgifterna för fångvården skulle därigenom komma att i icke oväsentlig grad höjas.

Straffbestämmelsen för fylleriförseelser är synnerligen förhatlig af den anledning, att den kan betraktas såsom en klasslag. Speciellt här i hufvudstaden har jag flera gånger varit i tillfälle att se, hurusom berusade personer ur de högre och mera bemedlade samhällsklasserna färdats från kroglokalerna i droska, dit de kommit med hjälp af bekanta eller lokalens betjäning; och de ha på detta sätt undgått att komma under åtal för fylleri. Samtidigt med detta har jag en eller annan gång fått tillfälle att se, hurusom en blusklädd arbetare varit berusad och tagits om händer af polisen. Såsom jag ser saken, har den ene begått precis lika stort eller lika litet brott som den andre; och att den ene kommer att utstå samma

bötesstraff som den andre, beror på deras olika samhällsställning och olika förmögenhetsställning. Denna lagbestämmelse kommer således att verka såsom en klasslag, som drabbar de mindre bemedlade företrädesvis.

*Angående
ändrad lydelse af 11 kap.
15 § och 18
kap. 15 §
strafflagen.
(Forts.)*

Jag skall därför, herr talman, be att få instämma i reservantens yrkande.

Herr Olsson i Fläsbro: Herr talman! Jag begärde ordet endast för att få till protokollet antecknad, att jag kommer att rösta för bifall till det af herr Olsson i Mårdäng under öfverläggningen framställda yrkande.

Om detta lagutskottets förslag bifalles, så kommer ingen yrkesupare — märken det, mina herrar, ingen enda! — att resonera som så: Före den beslutade lagändringen angående straff för fylleriförseelser var det icke så noga, om jag straffades för fylleri, enär bötesbeloppet då var relativt obetydligt, men nu däremot får jag lof att vara synnerligen försiktig. Nej, denna lagbestämmelse kommer icke att skapa nykterhet.

Däremot skulle, såsom också reservanten i sitt anförande mycket riktigt framhöll, vida oftare, än nu är fallet, de, som straffas för fylleri, komma att aftjäna böterna i stället för att betala dem. Och hvad det blefve till för nytta för nykterhetsakens framgång, det kan åtminstone icke jag begripa. Men hvad jag begriper är, att staten skulle i större utsträckning än nu få underhålla bötesfångar, hvilka, när bötestiden gått till ända, vore lika litet nykterhetsvänligt sinnade som förut.

Det är märkvärdigt hvilken egendomlig uppfattning, som på vissa håll gör sig gällande, när det blir fråga om att söka förnyktra vårt folk. Man vill icke försvåra åtkomsten af de rusgifvande dryckerna. Men däremot har man ingenting emot att stadga höga straff för dem, som icke minst på grund af lättheten att erhålla sådana drycker falla offer för frestelsen. Jag tror för min del, att det icke är rätta vägen att slå in på för att åstadkomma nykterhet.

Vi ha sett i tidningarna för icke så många dagar sedan ett fall af sådan beskaffenhet. En länsstyrelse hade tvärtemot kommunalnämndens utlåtande medgifvit ölutsköpningsrättighet inom en viss kommun. Och länsstyrelsen i fråga hade till och med visat ett sådant trots mot befolkningen, att den förklarar två mot länsstyrelsens medgifvande riktade resolutioner, som fattats på talrikt besökta möten, vara otillständiga och icke förtjäna det allra ringaste afseende.

Jag tror för min del, att man icke skapar nykterhet genom att gå till väga på detta sätt, och då jag håller före, att de, som äro straffvärda härvidlag, i minst lika mån äro att finna på annat håll, kan jag icke vara med om att bifalla det förslag, som före-

Angående *ändrad lydelse af 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen.* ligger från lagutskottets sida. Jag hoppas också, att Andra Kam-maren skall visa sig hafva samma uppfattning. Jag förenar mig, som sagdt, med reservanten i hans yrkande.

(Forts.)

Herr *Persson* i Malmö instämde häruti.

Herr *Olsson* i Stockholm: Herr talman! Väsentligen instämmande i hvad den siste ärade talaren yttrade, ber jag dock att få tillägga ett par ord.

Jag kunde icke finna mig öfvertygad af det argument, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet anförde till stöd för den föreslagna skärpningen af straffet för fylleri. Han ansåg, att det i två särskilda fall kunde vara önskvärdt att åstadkomma en skärpning af straffet, nämligen *dels* när det vore fråga om stadigvarande poliskunder, som gång på gång beträdas med fylleri, *dels* i sådana fall, då det vore fråga om förmögnare personer, som gjort sig skyldiga till dylika förseelser.

Hvad då beträffar de först nämnda personerna, sådana som gång efter annan göra sig skyldiga till fylleri, så tror jag verkligen, att gentemot dessa personer en straffskärpning är i mindre grad påkallad än i andra fall. Ty det är verkligen, mine herrar, så, att många af dessa, som äro kunder hos polisdomstolarne, äro sådana, som icke *kunna* låta bli att öfverlasta sig, sådana som en gång dukat under för denna sorgliga vana och därför — kosta hvad det kosta vill, höll jag på att säga — ovillkorligen skola hafva spirituosa och dessutom icke heller kunna tåla spirituosan, utan bli fulla. Jag tror, att en straffskärpning visst icke är mera påkallad i sådana fall än i många andra fall.

Hvad åter beträffar den senare kategorien af personer, förmögna personer, som göra sig skyldiga till fylleriförseelser och hafva råd att betala böterna därför, så är det klart, att det vore bra, om i sådana fall straffskärpning kunde åstadkommas. Men jag tror verkligen icke, att herr justitieministern hade rätt i den åsikten, att polisdomstolarne eller domstolarne i allmänhet tillämpa en skärpning i straffet för sådana personer. Jag betvivlar högeligen, att vid straffmätningen på något sätt tages hänsyn till personens förmögenhetsställning, om han är förmögen eller fattig, utan man skär nog fattiga och rika öfver en kam.. Hvad de fattiga beträffar, så är det icke för dem en penningfråga, utan för dem kan det icke bli fråga om annat än att afsitta böterna, och för dem är det således i själfva verket ett frihetsstraff, som man skärper mer, än nödigt är. Om det däremot föreläge ett förslag att sätta böterna i förhållande till en persons förmögenhetsställning — hvilket, enligt mitt förmenande, icke alls torde vara omöjligt att genomföra — så att en person blefve bötfälld i proportion till den bevillning, han erlade, om ett sådant förslag förelegat, då hade herr justitieministerns argumentering varit riktig. Men så länge ett sådant förslag icke

föreligger, tror jag icke, att hans argumentering är riktig. Jag tror icke heller, att det skulle ligga någon fara däri, om Andra Kammaren i denna detalj veke ifrån den skrifvelse, som kammaren en gång beslutit. Följden blefve nog ingen annan, än att sammanjämkning komme att äga rum, så att någon mindre förhöjning i bötesstraffet komme till stånd. Ty jag antager, att Första Kammaren anslutit sig till utskottets förslag. Och jag tror således på dessa skäl, att kammaren icke löper någon risk, om kammaren besluter att taga det af herr Olsson i Mårdäng framställda förslaget, till hvilket jag ber att få yrka bifall.

Angående
ändrad lydelse af 11 kap.
15 § och 18
kap. 15 §
strafflagen.
(Forts.)

Med herr Olsson i Stockholm förenade sig herrar *Kronlund* och *Hammarström*

Herr Olsson i Mårdäng: Jag skall be att med anledning af hvad en ärad talare nämnde angående mitt yttrande, då kammaren beslöt den skrifvelse, som föranledt det nu föreliggande kungl. förslaget, få säga det, att jag då uttalade det önskemålet, att flere platser än de, som den dåvarande motionen och skrifvelsförslaget omnämnde, möjligen borde få komma under benämningen allmän plats. Jag anser mig också skyldig att uttala min tacksamhet till Kungl. Maj:t och särskildt till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, för att min önskan i detta hänseende blifvit efterkommen i långt större omfattning, än hvad jag kunde vänta.

Däremot uttalade jag mig vid nämnda tillfälle alls icke angående någon förhöjning af bötesbeloppet för fylleriförseelser. Och jag får säga, att jag icke kan erinra mig, huruvida jag då så noga hade reda på att en höjning af bötesstraffet för fylleriförseelser var ifrågasatt. För öfrigt torde det kunnat hända, att det var såsom nu, nämligen att man så fördjupade sig i den första paragrafen, att man, då den sista kom före, hade hvarken tid eller förmåga att tänka närmare på denna. Emellertid har jag förut, då frågan för en 11—12 år sedan förekom här i Riksdagen, ställt mig alldeles afvisande mot en höjning af bötesstraffet i fråga. Jag anser mig således icke skyldig att på grund af det uttalande, jag hade år 1902, nu rösta mot min bestämda öfvertygelse.

Herr Lindgren i Örebro: Jag har redan instämt i reservantens yttrande, men jag ber likväl att få uttala några få ord.

Här har nämnts, att det kan hända, att en person bötfälles för fylleri ända till 20 gånger. Jag vill då påpeka, att om någon bötfälles så många gånger och ändock fortsätter att begagna starka drycker, så att han blir rusig, visar detta, att han är alkoholist, och då behöfver han — såsom jag i en min motion påpekat — komma in på ett alkoholisthem, så att han får vård för sin sjukdom. Bötesstraffet drabbar den fattige och mindre bemedlade allra mest, och då han icke kan betala böterna, får han fängelse. Men denna

Angående
ändrad lydelse af 11 kap.
15 § och 18
kap. 15 §
strafflagen.

(Forts.)

fängelsetid kan icke påstås verka något godt. Den är alldeles för kort för att kunna hafva den verkan, att alkoholisten blir botad från sin sjukdom. För sådana personer behöfs ett alkoholisthem. Jag har velat begagna tillfället att ännu en gång erinra om detta. Vidare vill jag fästa uppmärksamheten därpå, att då böternas höjande medför fängelsetidens höjande, så uppstår naturligtvis i följd däraf ökade kostnader för staten utan att därmed vinnas något. Därtill kommer, att den mannens familj — om han har någon sådan — blir utan underhåll och hjälp under den tid, som mannen sitter i fängelse; under den tiden får hans familj fara illa och svälta mera än vanligt. Och äfven ur denna synpunkt måste höjandet af bötesstraffet för fylleri anses olämpligt.

Begår för ofrigt en rusig person våld, så blir han straffad för våldshandlingen, och man torde därför icke böra höja böterna för att han var rusig.

Dessutom anser jag, att, då staten tillåter tillverkning och försäljning af rusdrycker äfven till sådana personer, som icke kunna låta bli att öfverlasta sig därmed, det icke alls är lämpligt att höja böterna för fylleri. I en af mina motioner har jag påyrkat — och jag passar på tillfället att nu fästa uppmärksamheten därpå — att det skulle vara lämpligare att bestraffa sådana personer, som oupphörligt göra sig skyldiga till fylleriförseelser, medelst förlust af rösträtten, tills de bättra sig.

Jag vill, herr talman, ingenting mer tillägga nu, utan ber endast att få instämma med reservanten.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Herr talman, mina herrar! Herr Olsson i Stockholm omnämnde, att Första Kammaren redan antagit lagutskottets förslag om ett bötesmaximum af 50 kronor, samt hemställde, att denna kammare måtte antaga reservationen, så att en sammanjämkning af kamrarnes olika beslut sedan finge företagas. Jag vill emellertid fästa kammarens uppmärksamhet på, att en sammanjämkning i denna fråga redan ägt rum. Kungl. Maj:t hemställde nämligen om ett maximum af 100 kronor. I lagutskottet föreslog herr Olsson i Mårdäng — såsom jag förmodar, å »nykterhetsvännernas» vägnar — ett maximum af 20 kronor. Dessa båda förslag sammanjämkades därpå af lagutskottet så, att maximum skulle bli 50 kronor. En sammanjämkning är således redan gjord i lagutskottet. Och jag hemställer, om icke kammaren borde låta det stanna vid denna sammanjämkning.

Herr von Schéele: Herr talman! Det tyckes, som skulle jag komma att föra minoritetens talan. Kanske är det just denna känsla, som gör, att jag känner mig uppfordrad att yttra några ord.

Visserligen är jag, i likhet med dem, som stå på motsatta sidan, böjd att i detta såväl som andra fall känna deltagande för och visa barmhärtighet mot felande i lägre samhällsställning och

deras anhöriga. Men de i ekonomiskt afseende lyckligare lottade, som fått bättre uppfostran, böra, om de på angifna sätt väcka förargelse, straffas med högre bötesbelopp än de, som på grund af fattigdom och därmed ju tyvärr ofta förbunden okunnighet haft vida lättare att begå samma fel. För min del hyser jag icke den nyss uttalade farhågan, att våra domare icke skulle visa sig verkliga förstå, hvad som i detta afseende är saklig rättvisa. Hvad åter vidkommer de i ekonomiskt hänseende mindre lyckligt eller rent af olyckligt lottade, tror jag, att det för dem, om de upprepade gånger befinnas af starka drycker öfverlastade, såsom här säges, vore af stor vikt, att tillfälle kunde beredas dem att under något längre tid, än nu är möjligt, vinna den stillhet och det välgörande inflytande, som vistelsen i cell är afsedd att föra med sig. Att det just är de korta bötesförvandlingsstraffen, som på fångarne utöfva den minst gagnande verkan, därom äro alla sakkunnige ense. Kortheten af ett sådant straff gör, att dessa stackars människor icke finna det synnerligen svårt att underkasta sig detsamma och att fängelsets predikant eller direktör icke heller får tillfälle att nämnvärdt inverka på deras moraliska beskaffenhet. Härom tyckes den ärade reservanten vara med mig i princip ense, ehuru principen ledt honom till alldeles motsatt resultat. Ja, så träder äfven här den gamla sanningen fram, att *den då två säga detsamma, så är det dock icke detsamma.*

En annan synpunkt, som däremot blifvit i reservationen alldeles lämnad å sido, är hvad som väl dock alltid måste erkännas vara straffets hufvuduppgift, nämligen att gifva uttryck åt och dymedelst stärka det allmänna rättsmedvetandet. I och med upplysningens fortskridande inom alla samhällslager har det för enhvar nedsättande i att berusa sig blifvit långt klarare insedt nu än fordom, hvaraf ju följer, att en fylleriförseelse nu för tiden rättvisligen bör straffas hårdare, än då den hittills gällande straffbestämmelsen tillkom. Härtill torde ock kunna läggas, att penningvärdet sjunkit, så att »20 riksdaler» numera icke har samma värde som då.

Hvad som emellertid äfven för mig utgör en redan i och för sig tillräcklig grund att intaga den ståndpunkt, jag gör, är den Riksdagens begäran till Kungl. Maj:t, hvilken föranledt det föreliggande lagförslaget och hvari jag med full öfvertygelse deltagit.

På dessa af mig nu anförda skäl ber jag, herr talman, att få instämma i hvad som på ett, såsom mig tyckes, ganska moderat sätt blifvit af lagutskottet föreslaget.

Herr Waldenström: Herr talman! Jag ber att få påpeka, att i lagutskottets förslag står icke, att enhvar, som gör sig skyldig till fylleri på de platser, som där nämnas, *skall* straffas med 50 kronors böter, utan det står, att han *skall* straffas med böter, och att dessa böter *icke må gå öfver* 50 kronor. De kunna mycket väl gå under 50 kronor. Och det beror naturligtvis på domstolen att i

*Angående
ändrad lydelse af 11 kap.
15 § och 18
kap. 15 §
strafflagen.*

(Forts.)

Angående de särskilda fallen afgöra, huru pass höga böter skola påläggas den ändrad lydelse af 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen. Jag för min enskilda del skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Hvad beträffar herr justitieministerns yttrande därom, att han antog, att herr Anders Olssons reservation vore skriven å nykterhetsvännernas vägnar, får jag säga, att då är jag icke någon nykterhetsvän.

(Forts.)

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Det har af den ärade representanten från Visby, herr biskop von Schéele, nyss framhållits, att det vore nödvändigt fastställa bötesbeloppets maximum till 50 kronor, för att därigenom bereda den bötfälde tillfälle till längre frid och ro i fängelset. Men skola vi bygga på en sådan uppfatning, så menar jag, att 50 kronors böter är väl litet. Ty 50 kronors böter kunna afsittas under, på sin höjd, en 8 dagar, och en alkoholist, som insättes i fängelse på åtta dagar, hinner väl icke botas på denna korta tid, äfven om fängelsepredikanten är i besittning af en aldrig så stor omvändelseförmåga. Jag tror därför, att det är förkastligt att ur denna synpunkt sedt höja bötesmaximum.

Vidare har herr Waldenström framhållit, att det bötesbelopp af 50 kronor, hvarom nu talas, endast utgör maximum af straffet. Ja, jag ber då att få säga, att hvarje krona, som man ådömer en person såsom böter för fylleri, utgör en orättvisa. Att öka på denna orättvisa utöfver den, som redan i detta afseende finnes, kan jag icke vara med om, äfven om en föregående Riksdag aflåtit en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om ökning af denna orättvisa. Det har också blifvit här framhållet, hurusom sprithandteringen är en af lagen omhuldad och skyddad handtering; och då Riksdagen vill, att genom denna sprithandtering miljoner skola strömma in uti statskassan, då är det oriktigt att sedan komma och vilja bestraffa dem, som till statskassan inleverera dessa miljoner.

Det är från denna synpunkt, som jag håller på, att bötesstraffet för fylleriförseelser icke skall skärpas. Om jag därigenom kommer att betraktas såsom icke tillhörande den Waldenströmska gruppen af nykterhetsvänner, får jag naturligtvis bära en sådan förebräelse med tålmod.

Herr Matsson: Herr talman! Då herr statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet nyss har ställt i utsikt, att, om vi få skärpta straffbestämmelser för fylleriförseelser, dessa bestämmelser antagligen skulle af domstol tillämpas olika, allt efter den felandes förmögenhetsvillkor, och då sedermera den ärade representanten för Visby har sett saken ur samma synpunkt, så ber jag att häremot få anmärka, att det, åtminstone i många fall, knappast finnes någon möjlighet för domstolen att se saken från denna sida, alldenstund en stor del fyllerifall aldrig komma under domstols pröfning. Ty det vanliga är, att fylleriförseelser, begångna af mera förmögna

personer, ej blifva föremål för domstols behandling. Detta är nu icke en blott och bar hypotes, utan en erfarenhet, som hvar och en, hvilken vill studera tidningarnas redogörelser för domstolsförhandlingarna t. ex. här i hufvudstaden, är i tillfälle att göra. Om man af dessa redogörelser söker inhämta, huru många fylleri-förseelser, som begås af de förmögnare, och huru många sådana de fattige göra sig skyldiga till, så skall man nog lätt inse, att tal-förhållandet mellan dessa båda grupper af förseelser icke gärna kan stå i någon analogi med det verkliga förhållandet. Och därpå framgår hvad jag förut här framhållit, nämligen att denna lagbestämmelse verkar såsom en klasslag och träffar den fattige hårdare än den rike. Jag anser således, att denna lag icke är byggd på rättvisa, och skulle därför helst vilja se den undanröjd. När så icke kan ske, ber jag att få vidhålla mitt förut gjorda yrkande om bifall till reservationen.

*Angående
ändrad lydelse af 11 kap.
15 § och 18
kap. 15 §
strafflagen.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det af herr Olsson i Mårdäng under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anlogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Olsson i Mårdäng under öfverläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utvisade 111 ja mot 72 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Därnäst i ordningen företogs till behandling Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 37, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afkortning i öfningstiden för värnplik-
tig, som uppnått en viss skjutskicklighet, och om organisation af det frivilliga skytteväsendet, m. m.

*Angående
afkortning i
öfningstiden
för värnplik-
tig, som upp-
nått en viss
skjutskicklig-
het, m. m.*

Angående
afkortning i
öfnings tiden
för värnplik-
tig, som upp-
nått en viss
skjutskicklig-
het, m. m.
(Forts.)

I en till utskottet remitterad motion, n:o 89, hade herr *S. L. Olsson* i Älfaldalsåsen föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan plan för värnpliktiges öfningar, att möjlighet till afkortning i tiden för dessas fullgörande måtte beredas medlem af skytteförening, som kunde förete intyg om att hafva uppnått en viss därför bestämd skjutskicklighet.

I motionens syfte hade instämt herrar *O. A. Ericsson* i Ofvanyra, *A. Hansson* och *B. P. Ersson*.

I en likaledes till utskottet hänvisad motion, n:o 125, hade herr *J. Bengtsson* i Bjärnalt föreslagit, att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om dels en fullständigt ordnad organisation för det frivilliga skytteväsendet och hvad som staten närmast hade att vidtaga för att denna rörelse måtte blifva allmänt utbredd och gagnande och resultatet af dess verksamhet för vårt försvarsväsen det bästa möjliga och med arméén mera samarbetande, dels ock huruvida och till huru stor utsträckning det kunde beviljas sådana värnpliktige minskning i rekrytskolan för en viss tid vid deras inträde i tjänstgöring vid arméén, som då visade godkändt betyg från vederbörande skytteförenings styrelse uti frivilligt förvärfvad skjutskicklighet, detta med hänsyn till den stigande emigrationen och de orsaker, som den utsträckta värnplikten därtill hade, samt att Kungl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med förslag, hvartill berörda utredningar gäfve anledning.

Utskottet hemställde:

1:o) att herr *Olssons* i Älfaldalsåsen motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda;

2:o) att herr *Bengtssons* i Bjärnalt motion icke heller måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Österberg*, *Åkerlind*, *Olofsson* och *Olsson* i Älfaldalsåsen, hvilka föreslagit, att Andra Kammaren måtte för sin del besluta, det Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan plan för värnpliktiges öfningar, att möjlighet till afkortning i tiden för dessas fullgörande måtte beredas medlem af skytteförening, som kunde förete intyg om att hafva uppnått en viss därför bestämd skjutskicklighet.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af:

Herr Österberg, som yttrade: Herr talman! Som kammarens ledamöter behagade finna, har till utskottets afstyrkande utlåtande fogats en reservation utaf fyra af utskottets ledamöter. Det kan synas, som om det skulle vara i och för sig olämpligt att framkomma med en reservation i sammanhang med den föreliggande frågan. Det kan finnas de, som vid ett hastigt påseende mena, att denna fråga i och för sig är så liten och obetydlig, att densamma icke borde föranleda någon särskild diskussion och ännu mindre till något särskildt beslut. Men reservanterna se saken ifrån en annan synpunkt. Reservanterna äro utaf den uppfattningen, att det här är en synnerligen stor fråga, att det är en principfråga, som på den grund måste skärskådas och noga beaktas. Vi veta, att den nuvarande härordningen, sådan den efter år 1908 skall framträda i sin fulländning, icke alldeles säkert kommer att bli af den betydelse för landets försvar som mången tror, att densamma äger. Och det är alldeles gifvet, att man inför den nu gällande härordningsfrågan måste se till, att antingen ifrån densamma vidga ut själfva frågan till en fulländning i den riktning, att man skall införa den ett-åriga värnplikten, eller också införa förbättringar utaf den nuvarande härordningen, förbättringar enligt reservanternas förslag och gående i den riktning, att vi närma oss milissystemet och på den vägen söka att få ett nationellt försvar, som kan dels motsvara landets ekonomiska förmåga och dels tillfredsställa medborgarne, då det gäller samma försvar.

Det är alldeles påtagligt, att majoriteten utaf Sveriges folk hyser den uppfattningen, att det hellre vill få försvarsfrågan utvecklad till milissystem, än att det skall gå den andra vägen och i riktning mot ett-årig värnplikt. Det är ur flere synpunkter sedt, som svenska folket håller på, att vi skola få ett nationellt försvar på milissystemets botten hellre än ett värnpliktssystem med ettårig värnplikt. Om man betraktar frågan såsom arbetare och allmogemän i allmänhet se det nuvarande försvarsväsendet, skola vi finna, att man öfverallt betonar, huru betydliga arbetskrafter, som genom den nya härordningen redan tagits bort ifrån det nyttiga arbetet. Man är bekymrad för den förlust i arbetskrafter, som drabbar jordbruket under den tid på året, då arbetskrafter där äga synnerligt stort värde. Man är dessutom bekymrad öfver de väsentligt ökade kostnader, som det nya härordningssystemet ålagt Sveriges folk, och man fruktar för att genom bibehållandet utaf detta system landets ekonomiska resurser skola väsentligt förminsкас och att möjligheten att på andra områden utveckla oss skall genom att härordningen slukar så enorma belopp i väsentlig mån fördröjas och rent utaf kanhända tillbakahållas. Det är dessutom en annan mycket viktig omständighet därjämte, nämligen den, att Sveriges folk med allra största motvillighet vill böja sin nacke under militarismens ok; och man må söka på alla

*Angående
afkortning i
öfnings tiden
för värnplik-
tig, som upp-
nått en viss
skjutskicklig-
het, m. m.*

(Forts.)

Angående afkortning i öfningstiden för värnplik-tig, som upp-nått en viss skjutskicklighet, m. m.
(Forts.)

sätt förmildra den uppfattningen, söka gendrifva den uppfattningen rörande militarismen och säga, att det är i alla fall icke så farligt och att, hur det än är, vi skola söka så småningom klafbinda och göra militarismen mjuk och icke så afskräckande, som den för närvarande ter sig. Det kan ju vara möjligt, att det lyckas att i någon mån få herrar officerare att modifiera sitt förhållande till manskapet. Men blott det förhållandet att våra värnpliktige skola månadtals och — om man får sin vilja fram ifrån de försvarsvännens håll, som vilja gå i riktning emot den ett-åriga värnplikten — slutligen ett helt år vara förlagda i kaserner, väcker motvilja mot detta system, och man vill göra stora personliga offer, om man kunde undgå detta.

Sålunda föreligger här icke enligt mitt och med reservanternas förmenande en liten fråga, utan här föreligger den stora försvarsfrågan åter till skärskådande. Motionärerna ha tänkt, att man skulle kunna bereda tillfälle för sådana värnpliktige, som i hembygden utbildat sig i skjutskicklighet och möjligen också förvärfvat andra färdigheter, som erfordras ur försvarssynpunkt sedt, att vinna en viss lindring i de militära vapenöfningarne, och vi reservanter ha ansett, att, låt vara att utskottet för sin del icke kunnat finna några så bindande skäl föreligga, att ett bifall till motionärernas framställning af utskottet kunde förordas, en skrifvelse till Kungl. Maj:t i denna fråga dock borde kunna utaf Riksdagen beslutas, synnerligast som därigenom bereddtes en möjlighet för Kungl. Maj:t att taga upp den goda tanke, som ligger till grund för motionärernas framställning och hvilken goda tanke enligt vårt förmenande, för så vidt den mötes med välvilja från regeringens sida, helt säkert skall kunna utnyttjas på ett sätt, som skall vara till gagn för försvaret, till gagn för vår ekonomi och helt säkert göra, att stora mängder af Sveriges folk med större välvilja skulle se vår härordning än det för närvarande gör.

Utskottet är nog välvilligt att säga, att det råder icke något tvifvel, att det skulle vara ett starkt stöd för de frivilliga skytteföreningarna, om en sådan förmån kunde beviljas, särskildt om befrielsen från militäröfningarna kunde utsträckas till någon afsevärd tid. Därigenom har utskottet, för så vidt detta icke endast är en vänlig komplimang till motionärerna, sagt, att det skulle vara till stor fördel för de frivilliga skytteföreningarna, därest en sådan förmån, som motionärerna föreslagit, kunde beviljas dem, som vid dessa föreningar vunnit en viss grad af utbildning, som berättigar dem till att sedermera få en lindring i den militära tjänstgöringen. Med detta erkännande finner man, att vi skulle kunna kanhända mera än hittills gagna den frivilliga skytterörelsen, hvilken icke blott på det sättet skulle uppmuntras, att staten årligen anslår en summa penningar till skytteföreningarna eller att staten ställer i utsikt, att dessa skytteföreningar skulle få en viss mission att fylla, då man ändtligen lyckats få landstombsorganisationen färdig, utan äfven helt säkert skulle få både blod och märg, därest de värnpliktige hade

möjlighet beredd att, om de något år före vapenöfningarne i föreningarne ägt tillfälle att inhämta vissa färdigheter, kunna komma i den gynnsamma ställningen, att sedermera blifva befriade från en del af vapenöfningarne.

Reservanterna ha sålunda trott, att på samma gång man skulle kunna kraftigt stödja det frivilliga skytteväsendet, man äfven skulle kunna dels bereda en afsevärd ekonomisk fördel för dem som just under en särskild tid på året behöfde riklig tillgång på arbetskraft, dels bereda de värnpliktige möjlighet att kunna förvärfva under denna ledighet en icke oväsentlig inkomst genom arbete, dels ock därigenom göra, att inom värnpliktshären komme att bildas en elitkår utaf verkligt vakna och intresserade medborgare. Ty, såsom reservanterna här tänkt sig, därest det bildades inom de olika regementena särskilda kompanier utaf sålunda utbildade värnpliktige, skulle enligt vår uppfattning dessa kompanier komma att beträffande sin utbildning göra så väsentligt stora och betydande framsteg, att man helt säkert skulle komma att på en ganska kort tid vinna resultat, som man icke skall kunna vinna med icke obildbara men vid vapenöfningarnas början med vapnets bruk och alla därmed förenade förhållanden fullständigt okunniga beväringmän. Ty det är icke en liten fördel, att de värnpliktige vid inträde i tjänsten genom flerårig öfning före denna tid skaffat sig fullständig förtrogenhet med skötande af sina vapen, kanhända eröfrat flere pris vid skytte täfningar samt dessutom helt naturligt också på grund af själfva verksamheten skaffat sig en särskild insikt i åtminstone en del militära förhållanden, som gör, att dylika värnpliktige lättare skulle kunna utbildas för sitt ändamål, och äfven om dylika värnpliktige skulle beredas ända till en månads ledighet af de fem månader, som för rekrytbildningen, sedan härordningen blifvit genomförd, skola användas, så skulle helt säkert ändock dessa fältskyttekompanier bli i förhållande till de öfrige värnpliktige bättre utbildade på grund af deras större mottaglighet för utbildning. Sålunda skulle staten under alla förhållanden göra en vinst genom att bland de värnpliktige få fram elittrupper, som helt visst skulle vara af stort värde för utbildningen af landets försvarsväsende i allmänhet.

Det kan ju vara tänkbart, att reservanternas kalkyler rörande antalet af dem, som årligen skulle komma att hänföras till sådana utbildade värnpliktiga, som man här har tänkt sig, icke äro exakta. Reservanterna hafva beräknat, att $\frac{1}{3}$ af de värnpliktige skulle komma att låta utbildas sig på detta sätt, förutsatt naturligtvis, att icke allt för orimliga anspråk ställdes på denna utbildning. Det kan nu tänkas, att denna siffra är jämförelsevis lågt tilltagen, och det är ingalunda otroligt, att ett ännu större antal än $\frac{1}{3}$ af de värnpliktiga skulle i hembygden skaffa sig en dylik utbildning. Däraf skulle tydligen än större fördelar följa dels ur försvarssynpunkt och dels ur nationalekonomisk synpunkt. Således tror jag, att om våra värn-

*Angående
afkortning i
öfningstiden
för värnplik-
tig, som upp-
nått en viss
skjutskicklig-
het, m. m.*

(Forts.)

*Angående
afkortning i
öfningstiden
för värnplik-
tig, som upp-
nått en viss
skjutskickligh-
het, m. m.*

(Forts.)

pliktiga finge denna möjlighet att verkställa en del af sin utbildning i hembygden, antalet af dem, som skulle förvärfva en sådan utbildning skulle snarare öfverstiga än understiga den af oss beräknade siffran.

Såsom ett skäl mot den tankegång, som gjort sig gällande i motionärernas förslag, anför utskottet, att en dylik lagstiftning blott kan tillämpas på fotfolket, således på dem af beväringen, som skola utbildas till infanterister; och det är också alldeles gifvet, att denna lagstiftning för närvarande blott skulle komma att omfatta fotfolket, ty öfningarne vid de öfriga vapnen, de s. k. specialvapnen, skola ju enligt den nya härordningen som bekant utsträckas två månader längre än som beräknats för fotfolket, och man kan ju vara ense om den uppfattningen, att om man skall utbilda dugliga artillerister, dugliga kavallerister och framför allt dugligt folk vid flottan, hvilket ju är af synnerligt stor vikt, då flottan i försvarshänseende spelar en betydande roll, någon sådan inskränkning af öfningstiden icke kan ifrågakomma. Men det är att märka, att de, som komma att utbildas vid specialvapnen, få en särskild ersättning för den längre tjänstgöringstiden, och dessutom kunna, såvida utbildningen vid specialvapnen skötes med förstånd, påräkna att vinna en viss insikt i särskilda ämnen, som för deras fortsatta medborgerliga verksamhet kan vara af synnerligen stor betydelse. Dylika insikter och en dylik nytta för vidare verksamhet kunna icke påräknas vinnas vid infanteriet. Vi hafva ju visserligen hört fällas uttalanden om fält-högskolor, men den tanken torde väl dock, äfven om den i någon mån realiserar, icke kunna leda derhän, att de värnpliktiga skulle vinna några färdigheter, som i afsevärd grad skulle kunna utnyttjas efter värnpliktsöfningarnas slut. Inom specialvapnen åter fordras i vissa fall yrkesskicklighet, och därför kunna, enligt hvad jag kan förstå, dessa värnpliktige erhålla en utbildning, som de kunna utnyttja äfven efter värnpliktstidens slut och som sålunda kan blifva en ersättning för de personliga offer, som de under värnpliktstiden göra.

Men låt vara, att sålunda de fördelar, som här äro ställda i utsikt, endast skulle komma fotfolket till godo, så äro dock dessa fördelar så omfattande och för många af de värnpliktige af en så stor betydelse samt de fördelar som på detta sätt kunde tillföras oss i militärt och ekonomiskt afseende så stora, att man bör på allt sätt söka vinna detta mål, om det icke ligger utom möjlighetens gräns. Reservanterna hafva därför funnit motionärernas tankegång — om också icke deras resonnemang i motiveringen, så dock den slutsats, hvartill de kommit — vara af den stora betydelse, att reservanterna velat få fram frågan under kammarens afgörande, och för min del vill jag hoppas att Andra Kammaren måtte beakta hvad reservanterna framhållit och för sin del biträda deras yrkande om en skrifvelse till Kungl. Maj:t i ämnet.

Herr Hedlund: Herr talman! För min del gick jag till studiet af dessa två motioner med ganska mycket intresse, att något

skulle kunna göras i den väg, som motionärerna påyrkat, men då jag sökt närmare sätta mig in i saken, kom jag till den uppfattningen, att saken icke är möjlig att genomföra, och samma mening delades af utskottets flertal. Motionärerna tyckas hafva tänkt sig — att döma efter deras beräkningar — en månads ledighet för skjutskickliga medlemmar af frivilliga skytteföreningar; men hvar skulle denna månad sättas in? Man kan tänka sig i början af öfningarne, men om också beväringen under denna tid delvis sysselsättes med skjutöfningar, som kunna vara öfverflödiga för dessa, som ifrågasättas till befrielse under denna tid, så sysselsättes beväringen under denna tid äfven med åtskilliga andra öfningar, såsom marsch, instruktion och gymnastik. Om nu en del af beväringen skulle blifva borta denna första månad, så är den sedan, när den infinner sig, okunnig i dessa saker, hvori de andra under tiden öfvat sig, och detta skulle naturligtvis sedermera förhindra samöfningar och därigenom vara till stort men för värnpliktsöfningarne.

Reservanterna tyckas emellertid icke så mycket hafva tänkt sig att fritaga dessa mera skjutskicklige beväringmän under den första månaden, utan synas mera hafva tänkt på en fritagning under den sista månaden. Men då förekomma de viktiga afslutande rekrytöfningarne, och icke kan det väl vara lämpligt, att de i främsta rummet skjutskicklige bland beväringmännen skulle vara borta från dessa öfningar, som framför alla äro af betydelse och utgöra krönet på hela samöfningen. Under den föregående tiden hafva ju alla vunnit en viss skjutskicklighet, och äfven om denna utan tvifvel är större hos medlemmarne af de frivilliga skytteföreningarne, är denna öfverlägsenhet dock ingalunda af den betydelse, att de därför skulle ryckas bort från samöfningarne, som beröra så mycket annat än konsten att träffa pricken på taflan.

Vidare veta vi icke heller, om icke efter den nya härordningens genomförande en allmän hemförlofning öfver lag skulle kunna ske. Om öfningarne börja den 1 januari, skola ju rekrytutbildningen, som skall räcka sex månader, vara afslutad den 1 juli, och sedan kunde man ju tänka sig en allmän hemförlofning, hvilket skulle vara vida bättre, än om endast medlemmarne af skytteföreningarne skulle hemförlofvas.

Som det nu är ställdt, förefinnes alltid den olägenheten, att vid början af samöfningarne en del af beväringmännen, som äro skickliga i en sak, eller kanske flere — sålunda äga t. ex. medlemmar af idrotts- och gymnastikföreningar större skicklighet i marsch — det föreligger alltid, säger jag, den olägenheten, att dessa måste samöfvas med andra, som äro okunniga i dylika saker, och det måste för dem bli ganska tråkigt. Jag tror, att just däri för närvarande ligger en ofullkomlighet, i afseende på dessa öfningar, att många af de värnpliktige måste sysselsättas med saker, som de strängt taget icke behöfde vara med om. Men det är ingen omöjlighet, i synnerhet sedan öfningstiden blifvit längre utsträckt, att

*Angående
afkortning i
öfningstiden
för värnplik-
tig, som upp-
nått en viss
skjutskicklig-
het, m. m.*

(Forts.)

Angående
afkortning i
öfnings tiden
för värnplik-
tig, som upp-
nått en viss
skjutskicklig-
het, m. m.

(Forts.)

genomföra någon specialisering af dylika värnpliktige med hänsyn till de färdigheter de redan inneha, så att de, som hafva vissa färdigheter, drifvas längre än de andra, särskildt i syfte att de skulle kunna utbildas till reservbefäl. Då försvinna de olägenheter, som onekligen nu finnas i rätt stor utsträckning, att en del af de värnpliktige få öfva sig i sådana färdigheter, som de redan hafva inne.

Det har varit praktiska svårigheter, som varit afgörande för utskottets flertal, och jag ser icke, huru de skola kunna öfvervinnas. Från det frivilliga skytteväsendets sida har icke heller förnummits den ringaste rörelse i detta afseende, och om man talar om det *frivilliga* skytteväsendet och verkligen vill lägga tonvikt på frivilligheten, får man väl afvakta en allmänt uttalad önskan i denna riktning från skytteföreningarna, innan man tager sig för att lagstifta för dem. Man kan också tänka sig en annan lösning på denna fråga, nämligen den, att förlägga den första delen af värnpliktsöfningarna öfver lag till hemorten i stället för på exercisplatsen — naturligtvis då under befäl, som kommenderats till de olika orterna i detta syfte. Men en så betydande och viktig förändring af 1901 års härordning är det nu icke fråga om.

Detta har nu i korthet varit de hufvudsakligaste skäl, som förmått utskottet att afstyrka motionerna, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bengtsson i Bjärnalt: Herr talman, mina herrar! Då jag väckte min ifrågavarande motion, så skedde detta på uppmaning dels af åtskilliga landtmän och dels af medlemmar af skytteföreningar. För landtmännen vore ju en förkortning af värnpliktstiden högeligen önskvärd, vare sig det nu blefve en förkortning med en månad eller hvilken annan tidrymd, som en blifvande utredning kan föranleda till, då de ju därigenom skulle komma i åtnjutande af mera arbetskrafter, hvaraf de äro i stort behof. Vi veta ju alla, huru det ställer sig för landtmännen med afseende på tillgången på arbetskrafter. I följd af emigration, de höjda aföningarna och de utsträckta värnpliktsöfningarna, hafva jordbrukarna mycket svårt att erhålla nödiga arbetskrafter, och på grund häraf hafva åtskilliga jordbrukare ansett önskligt, att en motion i sådant syfte som den af mig väckta skulle framläggas för Riksdagen. Åtskilliga medlemmar af skytteföreningar hafva äfven framhållit, att den tid, som de tillsätta genom deltagandet i skytteföreningarna och i dessas skjutöfningar, bör komma dem till godo vid fullgörandet af deras värnpliktsöfningar. Staten har ju redan börjat att lämna bidrag till skytteföreningarna, och skall det blifva något af dessa föreningar, så bör staten äfven främja dem på det sätt, som här föreslagits. Skola de personer, som tillhöra de frivilliga skytteföreningarna utöfver den tid, som tages i anspråk för värnpliktsöfningarna, tillsätta tid för deltagande i föreningarnas skjutöfningar, så tror jag, att det snart blir slut med denna föreningsrörelse.

Vid en blifvande utredning vore det äfven af ganska stor vikt att se till, i hvad mån skjutvapen och ammunition kunde tillhandahållas dessa föreningar af staten. Det är ganska betungande för dessa skyttar att de, förutom tjänstgöringen på lägerplatserna, få vidkännas uppoffringar i nämnda hänseende, fränsedt den lilla ersättning de nu erhålla af staten.

*Angående
afkortning i
öfningstiden
för värnplik-
tig, som upp-
nått en viss
skjutskicklig-
het, m. m.*

Om man närmare granskar reservationen, så skall man där finna uttryck af ganska sunda åsikter. Reservanternas säga sålunda: »På samma gång vi i likhet med utskottet tro, att en sådan befrielse för den värnpliktige vore mycket välkommen, är det påtagligt, att för landtmännen en dylik lättnad hade stor betydelse, i synnerhet om den inträffade under den för dem mest brådskande tiden, då höbärgningen äger rum.» Ja, vare sig det blefve under höbärgningen eller under sådesbärgningen eller under annan tid af året, som landtmännen sålunda skulle komma i åtnjutande af ökade arbetskrafter, så tror jag att det skulle hälsas med glädje af dem.

Vidare tror jag, att besparingar skulle uppkomma såväl för jordbrukarne som för staten. Så anföra reservanternas på sid. 11 i betänkandet: »Äfven staten skulle härigenom göra betydliga besparingar. Om vi förutsätta, att cirka $\frac{1}{3}$ af de värnpliktige framdeles skulle finna med sin fördel förenligt att låta utbilda sig i hembygden, så skulle antalet uppgå till omkring 8,000 man. Staten hade sålunda att beräkna i besparad utspisning och dagafföning i rundt tal 150,000 kronor. Under samma tid skulle de permitterade gifva landet, lågt räknadt, 200,000 dagsverken.» Med de arbetslöner, som för närvarande betalas, så skulle härigenom en ganska stor besparing uppkomma för landtmännen.

Jag har nog kunnat tänka mig, att min motion skulle röna motstånd och att den skulle blifva svår att genomföra. Detta har jag nog insett, men jag ansåg också, att en dylik motion borde afgifvas. Jag har ju i min motion icke yrkat annat än utredning af frågan, och det kan ju icke lända till skada vare sig för staten eller någon annan, om en utredning i detta afseende kommer till stånd. På grund af hvad jag nu anfört, herr talman, skall jag bedja att få yrka såväl afslag på utskottets utlåtande som bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Olsson i Älfaldalsåsen: Herr talman, mina herrar! Det torde vara en allmän uppfattning inom landet, att det svenska folket genom det nya härordningsförslag, som blifvit antaget, påtagit sig dryga försvarsbördor, hvilka i längden kanske blifva ganska tryckande. Huru varm försvarsvän man än är, så kan man dock icke undgå ett inse, att så är förhållandet. Afsikten med den motion, jag väckte, är att man skulle underlätta dessa bördor genom en sådan anordning som i motionen föreslagits. Jag tror äfven, att detta skulle bidraga därtill, att skytterörelsen skulle röna större avslutning och erhålla ett ganska stort uppsving.

(Forts.)

*Angående
afkortning i
öfnings tiden
för värnplik-
tig, som upp-
nått en viss
skjutskicklig-
het, m. m.*

Majoriteten inom utskottet har nu uttalat sig om orsakerna till emigrationen och kommit till det resultatet, att motviljan mot värnplikten icke torde vara den väsentligaste orsaken därtill, utan att denna är af ekonomisk art, och att motviljan mot värnplikten endast är af sekundär betydelse. Min uppfattning är den, att den långa tiden för värnpliktsöfningarna torde vara en mycket bidragande orsak till emigrationen och att den är anledningen till att många unga arbetskrafter utvandra från vårt fädernesland, hvilka i annat fall säkerligen stannat här i landet och ägnat sina krafter och sitt arbete åt fäderneslandet. De draga sig emellertid för den långa värnpliktstiden och tänka: »Om jag far ut till Amerika, så blir jag fri, och där har jag tillfälle till att fortare kunna börja att skaffa mig utkomst och möjligen ett eget hem, om det lyckas bra för mig». Jag tror således, att den långa värnpliktstiden är en mycket bidragande orsak till att en så stor del af våra unga arbetskrafter emigrera till Amerika.

Emellertid synas såväl utskottets majoritet som äfven reservanterna vara eniga däruti, att om hvad jag i min motion föreslagit kunde förverkligas, skulle det vara någonting önskvärdt och välkommet för skytterörelsen. Och särskildt tror jag för min del, att det skulle vara välkommet för landtmännen. Ty därigenom skulle de få hem sina söner från värnpliktsöfningarna under de tider, då de som bäst behöfde deras arbetskrafter. Detta skulle också vara en vinst för staten såsom sådan och särskildt, som sagdt, för landtmännen, som verkligen äro i stort behof af den arbetskraft, som deras söner kunna tillföra hemmet.

Jag har nu redogjort för anledningen till att jag väckt denna min motion, och jag tror, att om denna kammare skulle gå med på en skrifvelse till Kungl. Maj:t om utredning i frågan, hade man därigenom ingenting förlorat. Genom en utredning skulle vi få utrönt, huruvida det skulle kunna låta sig göra att vidtaga åtgärder i det angifna syftet. Om så skulle kunna ske, tror jag, att det skulle hälsas med tillfredsställelse öfver hela landet — och icke minst af våra värnpliktige och af deras målsmän.

På grund af hvad jag nu i korthet anfört ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets utlåtande och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Öfverläggningen var härmed slutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Österberg med flere vid förevarande utlåtande afgifna reservationen. Herr talmannen, som nu framställde propositioner å dessa yrkanden, fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Österberg med flere vid utlåtandet afgifna reservationen.

Voteringen utföll med 86 ja mot 63 nej; hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Vidare förelåg till afgörande Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 38, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående aflönings sättet för cheferna vid statens affärsdrifvande verk.

*Angående
aflöningsättet
för cheferna
vid statens
affärsdrifvande
verk.*

I motion n:o 199 hade herr *H. Hedlund* föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att efter skedd utredning förslag måtte för Riksdagen framläggas till sådant aflönings sätt för chefsplatserna vid statens affärsdrifvande verk, att framtående krafter från enskilda affärsföretag kunde mera än nu påräknas för dessa platsers besättande.

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren ville, med anledning af herr Hedlunds ifrågavarande motion, för sin del besluta, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning — som borde kunna företagas genom järnvägsrådet — angående lämpligheten af sådan ändring i bestämmelserna rörande tillsättande af chefs- och eventuellt souschefsplatserna vid statens järnvägar, att bästa möjliga garanti erhöles för att förvärfva de mest kompetenta krafter till dessa maktpåliggande befattningar, samt, om utredningen därtill skulle föranleda, om framläggande för Riksdagen af förslag i ifrågavarande afseende.

Vid utlåtandet hade fogats reservationer:

af herr *Öberg*;

af herrar *Sjöberg*, *Jönsson* i Färeköp och *Carlsson* i Norra Smedstorp, hvilka föreslagit, att herr Hedlunds föreliggande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Angående
aflöningssät-
tet för chefer-
na vid statens
affärsdrif-
vande verk.
(Forts.)

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till:

Herr Öberg, som anförde: Herr talman, mina herrar! Såsom af detta utskottsbetänkande framgår, har jag låtit anteckna mig såsom reservant, och jag skall därför anhålla att i korthet få angifva de skäl, som för mig inom utskottet varit bestämmande, då jag haft en mot utskottets majoritet afvikande mening.

Om jag än erkänner, att motionären haft ett godt syfte med sin motion, i hvilken han hemställer, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att efter skedd utredning förslag måtte för Riksdagen framläggas till »sådant aflöningssätt för chefsplatserna vid statens affärsdrifvande verk, att framstående krafter från enskilda affärsföretag kunna mera än nu påräknas för dessa platsers besättande», så kan jag likväl icke komma till det slut, hvartill utskottets majoritet har kommit. Ty jag tror, att man genom att beträda den väg, som utskottet har velat beträda, kommer in på ett område, som för oss till ganska afsevärda statsutgifter. Här är nämligen fråga om ingenting mindre än att man i en skrifvelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att vid tillsättande af chefsplatserna vid statens affärsdrifvande verk sådana åtgärder skulle vidtagas, att man — genom väsentligt höjda löner — skulle kunna konkurrera med privata affärsföretag för att få prima och första klassens män till dessa ämbetsverk. Att detta skulle leda till afsevärda utgifter, synes mig vara alldeles klart.

Då för mig det icke heller kunnat blifva tydligt, att, om man vidtager en sådan åtgärd, man däri genom verkliggen skulle vinna det åsyftade målet, utan kanske fasthellre endast få en hel del utgifter och ändå icke komma till det eftersträfvansvärda och i och för sig goda mål, som ifrågasatts, har så att säga sparsamhetsplikten för mig varit den mest bestämmande; och jag har fördenskull icke kunnat deltaga i utskottsbeslutet.

Såsom motiv för sin hemställan anför utskottet en del yttranden, hämtade ur riksdagsprotokollen vid afgörande af åtskilliga lönefrågor. Utaf dessa yttranden skulle framgå, att den väg, som motionären nu anvisat, skulle vara värd att följa, och att de yttranden, som åberopats, skulle vara af den stora betydelse, att man på desamma skulle bygga sin skrifvelse. Jag tror dock för min del, att, om man genomgår hvad som sagts *mot* hvad som här anförts *för* förslaget, man skall finna snart sagdt lika många och kraftiga skäl *mot* att beträda den väg utskottet gjort som *för* att beträda densamma.

Då nu utskottet förnämligast begränsat sin hemställan till hvad afser statens järnvägar, skall jag i afseende därå tillåta mig säga, att när för några år sedan det vidtogs den utomordentliga åtgärden, att Kungl. Maj:t tillsatte ett s. k. järnvägsråd, som järnvägsstyrelsen fått vid sin sida, att påkalla när det gäller några stora och viktiga frågor, så synes det mig, som om järnvägsstyrelsen, om den verk-

ligen skulle vara i behof af förstärkning eller förbättring på ett eller annat sätt, har genom järnvägsrådet fått hvad som i sådant afseende bör kunna ifrågasättas. Att, då vi nu redan hafva bekostat och sannolikt äfven för framtiden få bekosta ett ganska dyrbart järnvägsråd, återigen skrifva till Kungl. Maj:t och begära, att Kungl. Maj:t vid en eventuell tillsättning af chef för järnvägsstyrelsen skulle höja denna chefs löneförmåner ganska betydligt utöfver de nuvarande, *det* synes mig ganska motbjudande. Äfven denna synpunkt har för mig varit bestämmande så till vida, att den har medverkat till det slut, hvartill jag kommit.

*Angående
aflöningssät-
tet för chefer-
na vid statens
affärsdrif-
vande verk.
(Forts.)*

Då jag vidare anser, att när Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 — om jag minns rätt — tillsatt en lönerogleringskommitté, som fått till uppgift att afgifva yttrande och förslag rörande statens ämbetsverks löneförhållanden, tager jag alldeles för gifvet, att, när statens järnvägars lönerogleringsfråga kommer under behandling, den skall omfatta äfven chefens löneförhållanden. Och det är väl antagligt, att därest det förefinnes behof, af en eller annan anledning, att få dennes lön höjd utöfver det nuvarande beloppet, denna kommitté, som fått till sin speciella uppgift att afgifva förslag till en allmän löneroglering, skall tillgodose det behof, som uti ifrågavarande hänseende möjligen kan förefinnas.

Att under sådana förhållanden redan nu besluta en åtgärd, som motionären och utskottet här ifrågasatt, nämligen att skrifva till Kungl. Maj:t och begära, att Kungl. Maj:t särskildt beträffande statens järnvägar skulle vidtaga sådana mått och steg, att de aflöningsförmåner, som tillkomma chefen för dessa järnvägar, skulle i väsentlig grad ökas, anser jag för min del icke vara lämpligt. Ett sådant beslut skulle kunna förrycka resultatet af det arbete, som den nyssnämnda kommittén fått sig förelagdt, och äfven af denna anledning har jag ansett, att denna fråga är för tidigt väckt och att man härvidlag borde vänta och afvakta det resultat, hvartill denna kommitté kommer.

Då jag slutligen och framför allt har den uppfattningen, att man af sparsamhetskännsyn bör tillse, vid beslut om afsevärda statsutgifter, att man därför har fullgiltiga skäl, och då jag anser, att, om vi nu beträda den af motionären och utskottet oss anvisade vägen, vi därmed skulle företaga något, hvars slutliga följder vi omöjligen, enligt mitt förmenande, kunna förutse eller beräkna, skall jag, herr talman, på grund af hvad jag nu i korthet anført, hemställa om afslag å såväl motionärens som utskottets framställning.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Herr talman, mina herrar! Det är märkvärdigt, att man i en fråga kan tänka på samma sätt som en annan, men ändock komma till helt annat resultat än denne. För min del är jag fullkomligt ense med den förste ärade talaren om nödvändigheten af att iakttaga sparsamhet med statens medel, men det är just af dylika sparsamhetskännsyn, som jag ansett mig

Angående
aflöningssät-
tet för chefer-
na vid statens
affärsdrif-
vande verk.

(Forts.)

böra biträda utskottets nu föreliggande förslag. Jag vet icke, om kammaren anser mig vara någon särskild slösare med statens medel; jag sträfvar dock så godt jag kan att rösta emot anslag, som jag anser vara allt för stora, och äfven, ärligt sagdt, emot allt för höga löner. Jag kan emellertid icke värja mig för den uppfattningen, att staten genom att i fråga om löneförmåner jämställa cheferna för statens affärsdrifvande verk med t. ex. de verkställande direktörerna i enskilda affärsföretag skulle kunna vinna samna fördelar, som de enskilda affärsföretagen anse sig vinna genom att gifva sina verkställande direktörer höga löner. Om t. ex. ett bolag kan vinna 200,000 kronor mera än eljest genom att gifva sin verkställande direktör en lön å 20,000, vidtager bolaget genast en dylik åtgärd. Såsom framgår af motiveringen i utskottets utlåtande, har majoriteten inom utskottet, till hvilken jag anslutit mig, ansett, att åtgärder i nu antydd riktning borde vidtagas med afseende å en af cheferna för statens affärsdrifvande verk. Jag vill nämna, att detta utskottets förslag icke på minsta sätt föranledts af misstro mot den nuvarande chefen för ifrågakvarande verk. Detta kan så mycket mindre vara fallet, som det aldrig kan blifva fråga om att höja lönen för honom, utan först för hans efterträdare. För min del hade jag önskat, att utskottet äfven velat i sitt förslag medtaga ett par andra af statens affärsdrifvande verk, af hvilka åtminstone det ena har att förvalta större kapitalvärden, än järnvägarna representera. Jag har emellertid ansett det vara lämpligast att böja mig för utskottets skäl, att man, i betraktande af att frågan är så ny, bör stanna vid att ett försök i nu föreslagen riktning göres endast inom ett af statens affärsdrifvande verk, nämligen statsjärnvägarna. Man kan svårligen värja sig för den misstanken, att statskassan är blifven en allmänning, där alla, som därtill ha förmåga, söka att skörda, men därför ligger det också nära till hands, att man söker inskränka statens utgifter och öka inkomsterna. Vi ha emellertid så godt som hvartenda plenum här sett, att det icke går så lätt att inskränka utgifterna, ty för hvar gång en anslagsfråga är före, heter det: »Vi äro mycket stora sparsamhetsvänner, men vi vilja icke spara denna gång, utan en annan gång», och så blir det ingen sparsamhet utaf. Vi måste då tillgripa den andra utvägen och skaffa staten större inkomster. Kunde nu detta gå för sig på det sätt, som utskottet här ansett vara möjligt, vore det otvifvelaktigt en god gärning, om kammaren nu bifölle utskottets förslag. Detta bör kammaren så mycket hellre kunna göra, som det här ingalunda är fråga om att fatta ett definitivt beslut i ämnet, utan endast att skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning angående lämpligheten af den här ifrågasatta åtgärden. Det är ju alldeles uppenbart att om järnvägsstyrelsen, som väl är den mest sakkunnige på det nu ifrågakvarande området, får yttra sig om det föreliggande förslaget, erhåller man den bästa upplysning därom, huruvida det är tillrädligt eller icke att slå in på den här ifrågasatta vägen. Likaså skulle väl också helt visst

järnvägsrådet, som ju också måste anses kompetent att bedöma denna fråga, tillfrågas om sin mening i detta afseende.

Då utskottet sålunda inskränkt motionärens förslag till att omfatta endast ett af statens affärdrifvande verk, nämligen statens järnvägar, synes det mig vara en ganska billig begäran utskottet här framställt, och därför skall jag hos herr talmannen anhålla om bifall till denna utskottets nu föreliggande hemställan.

*Angående
afönings-
sät-
tet för chefer-
na vid statens
affärdrif-
vande verk.*

(Forts.)

Herr Killander: Herr talman, mina herrar! Jag är ense med motionären och utskottet därutinnan, att man, beträffande statsbaneförvaltningen, som här närmast afses, bör för erhållande af de mest kompetenta krafter höja lönerna för statsbanornas chef och souschefer, men med fästadt afseende därpå, att en särskild löneregleringskommitté för närvarande är tillsatt för behandling af hithörande frågor, anser jag, att äfven denna fråga bör hänskjutas till denna kommitté. Däremot finner jag det olämpligt, att Kungl. Maj:t skall detroniseras genom att erhålla anvisning om huru de af utskottet tilltänkta bestämmelserna böra vara affattade. Hvarför i all världen skall Riksdagen gifva Kungl. Maj:t ett sådant missstroendevotum? Ser man icke, att bland Konungens rådgifvare finnas insiktsfulla, från det praktiska näringslivet kallade män, och hvarför skulle då ej dessa eller lika kvalificerade efterträdare äga skarp blick nog i fråga om besättandet af nämnda chefsplats?

Utskottet har nu föreslagit, att när fråga är om tillsättande af chef för statsbanorna, skall Kungl. Maj:t genom järnvägsrådet låta verkställa en utredning i frågan. Men då vill jag fråga, till hvilka myndigheter Kungl. Maj:t skall hänvisas, när det är fråga om tillsättande af chefer för post-, telegraf-, domänstyrelse samt chefsplatser inom armé- och marinförvaltningarna. Om i dessa fall skall förfaras på samma sätt, som här af utskottet är föreslaget beträffande tillsättande af statsbanechef, så måtte vi få en ansenlig mängd råd. Nej, jag är fullt viss om att Kungl. Maj:t utan några dylika »råd» skall vid framtida uppkommande vakans till chef för statsbanorna söka och finna en man med fackinsikt, affärsrutin, med förmåga af kraftigt ingripande på statsbaneförvaltningens olika områden samt med öppen blick för allmänhetens berättigade kraf och för ett tillfredsställande förräntande af statens medel, och därför ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets förevarande hemställan.

Herr Branting: Herr talman! Jag skulle icke ha begärt ordet, om icke den senaste ärade talaren här hade gjort ett uttalande, som jag för min del anser icke bör stå oemotsagdt.

Den ärade talaren syntes vilja vända saken som så, att ett bifall till utskottets hemställan eller till motionen skulle innebära ett slags misstroendevotum antingen mot de val, Kungl. Maj:t i allmänhet har gjort vid besättandet af de nu ifrågavarande platserna, eller ock mot de val i sådant afseende, som Kungl. Maj:t framdeles

Angående aflöningsuttet för cheferna vid statens affärsdrifvande verk. kommer att göra. Detta tror jag emellertid är att anlägga en fullkomligt felaktig synpunkt på den fråga, som här föreligger. Vi hafva inom utskottet varit alldeles särskildt angelägna om att försöka behandla denna sak så, som den verkligen bör behandlas, nämligen rent objektivt, utan att ingå på personfrågor åt någon sida, och att detta är den rätta uppfattningen härvidlag, därom är jag öfvertygad, att kammaren är med mig ense.

Motionären har här föreslagit, att det skulle tagas under ompröfning, huruvida möjligen något annat aflöningsätt än det hittills följda borde tillämpas i fråga om chefsplatserna vid statens affärsdrifvande verk. Vi måste väl alla erkänna, att dessa verk ha en väsentligen annan karaktär än statens öfriga ämbetsverk och för sina chefsplatser kräva personer med helt andra kvalifikationer än de, som förvärfvas på ämbetsmannabanan. Nu har motionären föreslagit, att högre löner borde beredas dessa chefer. Utskottet har emellertid icke kunnat utan vidare följa motionären på den af honom sålunda anvisade vägen, utan utskottet har resonerat något annorlunda. Det har nämligen ansett, att det må vara godt och väl att man i vissa fall höjer lönerna för de chefer, hvarom här är fråga, och därigenom kan på ett för staten gynnsammare sätt konkurrera med stora, enskilda företag om kapaciteterna på hithörande områden, men det är efter utskottets mening ingalunda nog, att man vidtager en sådan anordning, ty då riskerar man blott, att man får höga löner för dessa chefer, men kanske ingalunda i genomsnitt större kapaciteter, än man hittills haft att välja bland. Utskottet har därför helt och hållet vänt på motionärens tanke och sökt att såsom sin hufvudsakliga synpunkt framhålla, om det icke skulle möjligen kunna finnas några nya former och betryggande garantier, så att *alltid* de lämpligaste personerna skulle kunna för nu ifrågavarande platser bekommas.

Om herrarne trots den rådande brådskan haft tillfälle att mera omsorgsfullt läsa igenom det föreliggande utlåtandet, ha herrarne funnit, att det äfven i fråga om klämman är mycket stor olikhet mellan motionen och utskottets hemställan. Utskottet begär blott en utredning »angående lämpligheten af en sådan ändring af bestämmelserna rörande tillsättande af chefs- och eventuellt souschefsplatserna vid statens järnvägar, att bästa möjliga garanti erhålles för att alltid förvärfva de mest kompetenta krafter till dessa maktpåliggande befattningar». Sålunda har utskottet icke på något sätt velat föreslå, att Riksdagen skulle binda sig härvidlag. Utskottet har här särskildt hänvisat till järnvägsrådet, så att någon särskild kommitté eller annan dyrbar apparat för utredning af denna sak icke vore behöflig. Utskottet har tänkt, att om här någon annan form än den nuvarande kunde ifrågasättas för att måhända alltid komma till ett tryggare resultat i nu ifrågavarande afseende än hittills, bör man äfven se till, att en dylik garanti också åstadkommes, och om så blir fallet, då skulle man möjligen, anser utskottet, kunna

höja lönerna för innehafvarne af de viktiga platser, hvarom här är fråga, ty en sådan ökning i utgifterna vore då ingalunda bortkastad. Man skulle kunna vara förvissad om att det skulle blifva en besparing, att städse ha utsikt att få fullt kompetenta krafter på dessa platser, och de summor, som till följd däraf skulle inflyta till statsverket af statens verksamhet i förevarande afseende, skulle nog blifva så afsevärda, att lönetillskotten i förhållande till dem föreföllo såsom rena bagateller.

*Angående
aflöningssät-
tet för chefer-
na vid statens
affärsdrif-
vande verk.*

(Forts.)

Detta har varit utskottets resonemang. Jag kan för min del icke finna annat, än att utskottet därvidlag gått till väga med all önskvärd försiktighet. Utskottet har icke alls velat föreslå, att en löneförhöjning här skulle genast vidtagas, utan utskottet har i stället skjutit fram den tanken i förgrunden, att om det verkligen kan uttänkas någon garanti, någon anordning, som ger säkerhet för att vid alla tillfällen kunna erhålla de mest kompetenta personer för nu ifrågavarande befattningar, kan det vara skäl uti att vidare resonera om uppslaget, eljest icke. Sålunda förefinnes en bestämd skillnad mellan motionen och utskottets framställning, och utskottet har verkligen känt — såsom den förste ärade talaren och reser-
vanten kallade det — »sparsamhetsplikten» och sökt följa den. Det kan hända, att det är större sparsamhet att försöka göra allt hvad göras kan för att härvidlag få de bäst kvalificerade personerna än att endast fasthålla vid den gamla ordningen.

Jag skall således, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställen, då jag icke kan finna annat, än att de skäl, som anförts mot densamma, äro allt för svaga. Dessa skäl ha förestafvats mest af rädsla för något nytt och opröfvadt och af fruktan för att man här väl skall få högre löner, men inga fördelar. Men man har ju, som sagdt, från utskottets sida bemödat sig om att lägga frågan på sådan bog, att kammaren icke skall vara bunden vid något uttalande i afseende å dessa löner, utan ha frågan fullkomligt fri för sig, ifall en skrivelse i ämnet nu kommer till stånd och föranleder någon åtgärd.

Herr Hedlund: Herr talman! Jag ber att få uttrycka min tacksamhet för den uppmärksamhet och välvilliga behandling, som utskottet ägnat denna min motion. Icke heller jag har på något sätt velat rikta någon personlig spets åt något håll, utan har endast velat häfda en allmän grundsats rörande statens samtliga affärsdrifvande verk. Jag förstår ganska väl, att utskottet icke velat upptaga frågan i hela denna omfattning, utan velat göra ett första försök på ett särskildt område, där det föreföll vara lättast och enklast att göra en sådan undersökning. Om utskottet liksom motionären uttalat några egna tankar om huru denna sak lättast bör kunna ordnas, är detta ingalunda att gifva Kungl. Maj:t några närgångna föreskrifter. Det är ju alldeles själfklart, att utskottet måste göra för sig själf klart, huru en sak skall kunna utföras,

Angående
aflöningsätt-
tet för chefer-
na vid statens
affärsdrif-
vande verk.

(Forts.)

innan det öfver hufvud taget kan tänka på att tillstyrka den. Utskottet har här icke alls satt i fråga, att järnvägsrådet skulle hos Kungl. Maj:t föreslå en viss person, utan endast att järnvägsrådet skall utreda denna sak och yttra sig om huruvida det är skäl att reflektera på den eller ej. Det är här fråga om en sak, för hvilken — såsom redan framhållits — flera synnerligen erfarna och framstående medlemmar af denna kammare uttalat sig. Den har varit före på åtskilliga håll utomlands, såsom för icke länge sedan i Norge, vidare i Tyskland, på grund af en händelse, som där i dessa dagar inträffat, i det att en synnerligen framstående och uppskattad tjänsteman rycktes från sin tjänstemannabana för att öfvertaga chefsplatsen i ett stort enskildt företag. Jag tror, att cheferna för statens affärsdrifvande verk skulle kunna lägga fram rätt ansefliga listor i detta afseende, dels förlustlistor öfver dugliga krafter, som staten förlorat därför att de öfvergått till enskilda affärsföretag, dels ock listor på goda krafter i enskilda företag, hvilka icke stå att få för statens räkning, emedan de löner, som de hafva, icke stå i något proportionerligt förhållande till de löner, som staten kan erbjuda dem. I samma mån som de affärsdrifvande verken utveckla sin rörelse i omfång och storlek, men lönerna för cheferna för statens affärsdrifvande verk bibehållas oförändrade efter de vanliga måtten, under det att löneförmånerna för cheferna i enskilda företag ansefligt ökas, i samma mån måste gifvetvis också det missförhållande tilltaga, hvarom nu är fråga. Det synes mig därför nödvändigt, att man på något sätt skapar en utväg för Kungl. Maj:t att få friare händer, än Kungl. Maj:t för närvarande äger, att för chefsplatserna och underchefsplatserna vid statens affärsdrifvande verk skaffa verkligt dugande, allra helst de bästa krafter, som inom landet finnas, ty endast därigenom vinnes garanti för att dessa verk skola blifva på bästa möjliga sätt skötta. Därför skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jönsson i Färeköp: Herr talman! Motionären har här sökt att afhjälpa den brist, som enligt hans förmenande förefinnes på framstående krafter för chefsplatserna vid statens affärsdrifvande verk. Jag har emellertid hvarken af motionen eller af utskottets utlåtande öfver densamma kunnat finna, att någon sådan brist föreligger. Det har ingalunda saknats dugliga personer på dessa chefsplatser, och icke heller kan man säga, att dugliga kandidater vägrat att mottaga befordran till desamma.

Motionären föreslår nu, att man skulle höja lönerna för innehafvarne af de ifrågavarande chefsbefattningarne för att vara förvissad om att till dessa befattningar få de bästa möjliga personerna. Utskottet har vid behandlingen af detta förslag — såsom talaren på stockholmsbänken uttryckte sig — gått mycket försiktigt till väga, det har vändt och vridit på saken och har icke tagit motionären rakt på orden, utan gått omkring själfva frågan liksom katten

kring het gröt. Majoriteten inom utskottet har på detta sätt kommit till den slutsatsen, att det tydligen icke finnes något annat att göra härvidlag än att föreslå, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en utredning af frågan, gående ut därpå, att åt chefen och souscheferna vid statens järnvägar måtte beredas högre aflöning. Det är nämligen icke allenast chefen, som bör ha ökad aflöning, utan äfven byråcheferna, afdelningscheferna och distriktscheferna, hvilkas befattningar kanske äro minst lika maktpåliggande som chefens. Men har man väl gjort början med ett verk, måste man nog fortsätta med alla andra, ty det ena verket vill nog icke stå tillbaka för det andra, utan man måste nog löpa linan ut härvidlag. Men då befarar jag, att det icke blefve så, som en talare här sade, nämligen att sparsamhetskänslan vore de rådande, utan det kunde hända, att vi då hade anledning att tillämpa Holbergs ord, att »det är en dygd hos oss att förtära mer, än vi förtjäna». Det är äfven att märka, att den kommitté, som är tillsatt för att afgifva förslag om reglering af statens ämbetsverk och myndigheter och de löneförhållanden, som vid dem äro rådande, äfven har denna fråga om hand. Jag anser därför, att då något behof i nu ifrågavarande afseende ej gjort sig särskildt gällande, böra vi afvakta resultatet af denna kommittés arbete, och det är därför som jag icke kunnat vara med om utskottets förslag, utan yrkar afslag å såväl detta som motionen.

*Angående
aflönings-
sättet för chefer-
na vid statens
affärsdrif-
vande verk.*

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Sjöberg* och *Carlsson* i Norra Smedstorp.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de därunder gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår fjärde tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 38 och den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 106 ja mot 38 nej; hvadan kammaren alltså afslagit utskottets hemställan och den i ämnet väckta motionen.

§ 8.

Om förslag till lag angående försäljning af vin och starkare malt-drycker. Efter föredragning häruppå af Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 39, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till lag angående försäljning af vin och starkare malt-drycker, anförde:

Herr Matsson: Herr talman, mina herrar! Såsom motionär i föreliggande fråga måste jag naturligen yrka bifall till utskottets hemställan, eftersom utskottet hemställt om bifall till det i motionen framställda yrkandet; men jag känner mig skeptisk i fråga om lämpligheten af några af de utvägar, som finnas antydda i utskottets utlåtande.

Nederst på sid. 9 i utlåtandet säger utskottet:

»16 § samt 19—22 §§ hafva afseende å de särskilda afgifter, som för brännvinsförsäljningsrättigheter böra erläggas, äfvensom dessa afgifters fördelning mellan staten, kommuner och hushållningssällskap. Att dylika afgifter böra ifrågasättas äfven för ölförsäljningsrättigheter är en mening, som torde hafva åtskilligt fog för sig, och i alla händelser bör utredas.»

Utskottet tillstyrker visserligen icke särskilda afgifter för ölförsäljningsrättigheter eller dessa afgifters fördelning på stat, kommuner och hushållningssällskap. Men utskottet anser, att sådana afgifter och deras fördelning på nu angifna sätt har så mycket fog för sig, att den sidan af saken påkallar särskild utredning. För den händelse sådan utredning skulle komma till stånd, kan det vara i sin ordning, att kammaren uttalar sig om denna utskottets framställning.

När det så kallade göteborgssystemet infördes för handeln med brännvin, motiverades denna åtgärd med att man därigenom ville undanröja det hinder mot nykterhetssträfvandet, som låg i det enskilda vinstbegäret. Vinsten af sådan handel skulle då icke vidare tillfalla någon enskild utan fördelas mellan staten, kommunerna och hushållningssällskapen. Man undanröjde på detta sätt ett hinder genom att lägga tre nya hinder i stället. Tre nya intressenter tillskapades, som visserligen voro mera ordningsälskande men ingalunda mindre inkomstbehöfvande än de förra. Om icke staten, kommunerna och de enskilde hade direkt inkomst af sprithandeln, skulle det, enligt min uppfattning, bli jämförelsevis lätt att nå det mål, hvartill nykterhetsvännerna sträfva. Under förra året sammansmidde å ena sidan rusdryckshandlingen samt å andra sidan statens, kommunernas och hushållningssällskapens intressen med starka band. Vi beslöto nämligen då, att en väsentligt större del af

statsinkomsterna än förut skulle utgå från rusdryckshandteringen. Att döma af det nyss återgifna uttalandet i utskottets utlåtande, kunna vi ha utsikter att i en nära liggande framtid få dessa förbindelser mellan de allmänna intressena af rusdryckshandteringen ytterligare förstärkta. Framgår man på detta sätt år från år på den inslagna vägen, så är fara för att de, som nu arbeta på nykterhetsfältet, skola finna detta arbete fruktlöst och komma till insikt om att det mål, som de moderna nykterhetsvännerna satt sig före, måste bli oupphinneligt, alldenstund rusdryckshandteringen så sammanknutits med de allmänna intressena, att föreningsbandet dem emellan icke kan lösas. Som vi veta, har det nu gått därhän, att staten anses svåriligen kunna undvara inkomsterna af rusdryckshandteringen, för att den skall kunna fylla sina behof. Och går man till väga på det i utskottsbetänkandet antydda sättet, så kan man snart få se ölhandteringen sammankopplad med statsintresset med lika starka band.

Det kan därför vara ganska stor anledning, att de, som ifra för nykterhetens befrämjande, tänka sig noga för, innan de uttala sig för eller antaga utskottets hemställan utan att inlägga en gensaga mot denna del af utlåtandet.

Utskottet säger här vidare på sidan 10 i sitt utlåtande: »Om detta befinnes lämpligt, synas dock afgifter, som inflyta för dylika rättigheter, icke böra tagas i anspråk för statens eller kommunens vanliga utgifter, utan användas till ändamål, som direkt gagna den mindre bemedlade befolkningen.»

Naturligtvis är detta uttalande synnerligen tilltalande och kan tjäna som lockbete för att någon gensaga mot punkten icke skall komma att inläggas. Jag kan dock icke fullt instämma i utskottets tankegång på denna punkt heller. Naturligtvis har jag ingenting emot, att staten söker gynna ändamål, som direkt gagna den mindre bemedlade befolkningen. Men jag ser intet som fordrar, att medlen för detta ändamåls gagnande företrädesvis eller uteslutande skola tagas från vinsten på rusdryckshandteringen. Om en enskild person vill lämna bidrag till ett välgörande ändamål, så är det icke vanligt, att han redogör för det sätt, hvarpå han kommit åt de penningar, han på detta sätt utgifver, utan anses det tillräckligt att få veta det belopp, hvarmed han vill bidraga. Jag finner det lika lika litet nödvändigt, att, då staten i ett eller annat fall vill stödja ett behjärtansvärdt ändamål, den skall redogöra för hvarifrån de medel tagits, som för detta ändamål användas. Det vill nästan synas som ville man genom att särskildt uttala, att medlen skola tagas från vinsten på rusdryckshandteringen, sprida ett försonande skimmer öfver denna handtering. Då denna handtering har så mycket på sin debetsida, vill man införa något också på dess kredit-sida och därigenom skaffa den en sorts helgongloria. Därtill anser jag icke anledning föreligga. Ty om staten vill utgifva en penningssumma, så är det detsamma, om denna tages från den ena eller

Om
förslag till
lag angående
försäljning
af vin och
starkare malt-
drycker.
(Forts.)

Om
förslag till
lag angående
försäljning
af vin och
starkare malt-
drycker.

andra inkomstkällan, ty i hvarje fall utgå penningarna från statens kassakista.

Efter att ha framhållit dessa betänkligheter i fråga om utskottets uttalande, vill jag uttala mitt erkännande af utskottets kläm och yrka bifall till densamma.

(Forts.)

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Det torde bäst öfverensstämma med kammarens önskan, om jag endast helt kort yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 9.

Angående
ändring af
§ 21 läroverks-
stadgan.

Slutligen företogs till behandling Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 40, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring af § 21 läroverksstadgan.

I en inom Andra Kammaren af herr *K. Starbäck* väckt motion, n:o 224, hade föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att i skolstadgan bestämmelsen om skolungdomens gudstjänster finge följande lydelse: »Rektor må i samråd med läroverksstadens prästerskap minst en gång i månaden å lämpligt rum anordna skolgudstjänst med frivilliga besök af läroverkets ungdom.»

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrarna *Sterner*, *Burman*, *Sundström* och *Broomé* i Bårslöf, hvilka föreslagit, att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle, det Kungl. Maj:t täcktes införa den förändring i läroverksstadgan, att bestämmelsen om skolungdomens gudstjänster finge följande lydelse:

Rektor och läroverkskollegium anordne i samråd med läroverksstadens prästerskap skolgudstjänst för läroverkets ungdom minst en gång i månaden; dock äge rektor, efter pröfning af omständigheterna, meddela lärjunge tillåtelse att vara från gudstjänst frånvarande.

Utskottets hemställan nplästes, hvarefter ordet begärdes af:

Herr Starbäck: Herr talman! Jag vill naturligtvis icke så här dags på dagen förlänga det anförande, som jag kommer att hafva, med att från början ingå i någon jämförelse mellan Andra Kammaren och dess plena å ena sidan och skolan och dess guds-

tjänster å den andra. Men jag hoppas, att det lindriga tvång, som håller oss kvar här den ena timmen efter den andra, skall göra kammarens ledamöter mera välvilligt stämda mot min motion, än de varit förut. Lika litet anser jag, herr talman, tillfället vara lämpligt att söka ingå på något bemötande af det utskottsutlåtande, som här föreligger. Jag har samvetsgrant genomläst det icke en, utan väl 5 gånger och förgäfves letat efter ett försök att vederlägga de skäl, på hvilka jag yrkat en friare stadga med afseende på skolungdomens gudstjänster. Och då jag icke lyckats finna någon sådan vederläggning, så skulle det ju vara synnerligen olämpligt, om jag här sökte bemöta, hvad som icke finnes. Jag vågar detta påstående på grund däraf, att hufvudorsaken till framläggande af min motion är en protest mot tvång såsom uppfostrande element, när det gäller bildande af ynglingarnes religiösa sinne och — låt mig också säga det — deras religiösa intresse för mognare år. Utskottet har knappast sagt någonting om detta tvång. Jag finner visserligen, att det på ett ställe i slutet af utskottets betänkande står:

»Bäst skulle sådant tvång onekligen göra sig gällande, om det komme i form af goda föredömen, icke allenast från föräldrar, utan jämväl från läroverkens lärare. Sådana föredömen skulle onekligen för ifrågavarande ändamål vara tjänligare än någon gudstjänstparagraf, och det är endast såsom ett supplement till här och där i berörda hänseende befintlig brist» — en svenska, som jag icke riktigt förstår, ehuru jag tror mig förstå andemeningen — »man har att anse den föreskrift, som fortfarande bör lämnas genom läroverksstadgan.»

Alltså, tvång skulle vara bäst, om det icke vore något tvång utan ett föredöme, men det finns intet godt föredöme, och därför skall man i stället tvinga lärjungarne att gå i kyrkan, och de lärjungar, som komma till kyrkan, finna sig vaktade där af en lärare, som de veta kanske aldrig utan lagstadgans tvång skulle sätta sin fot inom kyrkans murar eller åtminstone icke gå att höra den präst, som skolungdomen af tvång går att höra. Är det på grundvalen af en sådan bestämmelse, som utskottet hoppas, att man »från denna ungdom har att förvänta de män, hvilka till allmänhetens bästa skola intaga de mera inflytelserika och tongifvande platserna i både det borgerliga och kyrkliga sambället», ja, då får jag säga, att jag knappast tror, att utskottets förhoppning har hållit eller kommer att hålla streck.

Emellertid synes mig, herr talman, denna fråga vara af ganska stor betydelse, hvarför jag i alla fall tillåter mig att stryka under en af de synpunkter, som gjort, att jag vid denna riksdag, då läroverksfrågan från andra och måhända större synpunkter skall behandlas, kommit fram med min lilla motion.

Jag ber då att få hänvisa till den sammanfattning af mina skäl, som återfinnes i utskottsbetänkandet sid. 5. Jag säger däri, att »söndagsfirandet lider af tvång». Ja, det lider af ett sådant tvång,

Angående
ändring af
§ 21 läroverks-
stadgan.
(Forts.)

att skolungdomen vid vissa läroverk ställes upp liksom till exercis och marscherar till kyrkan, åtföljd af den ene eller andre läraren, och får sitta kvar där i kyrkan från gudstjänstens början ända till utgångspsalmen slut, och detta äfven om gudstjänsten är förenad med nattvardsgång. Jag tror, att detta måste verka i motsatt riktning till hvad skolstadgan och utskottsmajoriteten anse. Jag tror, att hvar och en, som erinrar sig sin egen skoltid, eller hvar och en, som vill fråga före detta skolpojkar, huru de uppfattat denna gudstjänst och huru de sökt att undkomma densamma, skall komma till samma uppfattning som jag. Det är med liffig erinran från min egen skoltid och emedan jag som skolmagister kunnat konstatera, att dessa mina reminiscenser icke stå i strid med hvad som för närvarande äger rum vid våra skolgudstjänster, som jag framkommit med mitt yrkande.

Man har på åtskilliga håll sökt göra skolgudstjänsterna effektiva. Man har icke blott sökt tvinga skolungdomen att gå till kyrkan, man har också satt vakt i kyrkan, som skulle se till, att ingen skolkade. Det har nu blifvit svårare att skolka. Förut kunde man stänga in sig på sitt rum, om man icke ville gå till kyrkan. Nu vill man också tvinga dem följa med predikan och att redogöra för ingångsspråket och predikotexten. Detta kan ske på olika sätt. Under mina sista skolår infördes det sättet, att kamrater utsågos i tur och ordning, som hade att uppteckna särskildt detta och som sedan meddelade det till de öfriga kamraterna, som, äfven om de skolkat, kunde för läraren redogöra därför.

Det synes mig vara alldeles klart, huru dessa tvungna skolgudstjänster skola verka, särskildt om vi tänka på skolungdomens kyrkobesök under ferierna. Det är väl icke mången, som skall vilja påstå, att någon skolpojke af sig själf går med gladt mod till gudstjänsterna under de stora högtiderna. Frågar man dem om denna sak, så får man till svar: vi ha lof — och däri inbegripes: vi ha lof äfven från kyrkan.

Det finnes mycket, som jag kunde säga om den här saken. Men jag skall inskränka mig till ett par anmärkningar. Det kan hända, att den bäste predikant, som finnes på platsen, icke predikar just den söndag, då ungdomen är kommenderad till kyrkan. I en stad, där jag tjänstgjort som skolmagister, har jag funnit, att ungdomen absolut förhindrats att åhöra en efter min och andras mening synnerligt lämplig predikant. Jag skall, herr talman, tillåta mig att citera ett yttrande af en lektor i Luleå, som finnes infördt i en uppsats i Pedagogisk Tidskrift, som jag anser särskildt stödja min åsikt. Det är af följande lydelse: »De föräldrar, som äro verkligt måna om sina barns andliga fostran, behjärta vikten af att föra dem till de gudstjänster, där man kan vänta att finna något för de unga lämpligt att höra. Så gör icke skollagen och kan naturligtvis ej heller göra det, så länge den håller fast vid obligatoriska kyrkobesök. Det beror på en tillfällighet, hvilken predikant skolungdomen

skall få åhöra. Stundom blir det nog den, som, därest § 21 i skolstadgan ej finnes, skulle få predika för snart sagdt tomma bänkar.»

Där sitta skolpojkarne i sin undangömda vrå, vaktade med argusögon af ditkommenderade skolmagistrar, ofta så placerade, att de äfven med den mest spända uppmärksamhet omöjligt kunna höra, hvad predikanten säger. Jag frågar: kan detta vara riktigt? Finnes det verkligen någon, som vågar det påståendet, att detta är sättet att uppfostra ungdomen till religiositet? Låt oss göra en jämförelse. Tänk om oss, att vi i andra skolämnena med timslånga predikningar och med en terminologi om lefvande och döda ting, som alldeles ligger utanför skolpojkers erfarenhetsområde, skulle sköta vår undervisning i det ena eller andra ämnet — hvad skulle vi därmed vinna för resultat inför ungdomens målsmän, inför censorerna vid våra examina?

Detta har för mig varit hufvudskalet. Det har varit för skolpojkarne skull, jag väckt min motion och velat fästa uppmärksamheten på frågan. I utskottets utlåtande framskymtar något helt annat. Där framskymtar det intresset, att lärarne skulle bibehålla sin skyldighet med afseende å ungdomens uppfostran äfven under helgdagen. Herr talman! Att bemöta den punkten i utskottets betänkande, däri den misstanken ligger, att det skulle vara för lärarnes skull, jag väckt motionen, det anser jag vara under min värdighet.

Herr talman! Det synes mig, som om de skäl, jag i min motion anfört, tala för ett bifall till densamma. Utskottets majoritet har emellertid afslagit motionen. Mot detta utskottets beslut ha några af dess ledamöter reserverat sig och i stället framlagt ett förslag, som i vissa afseenden skiljer sig från det yrkande, som jag i min motion framställt. Det kunde ju vara åtskilligt att säga om denna reservation ifrån samma synpunkter, som jag nyss anlade i fråga om utskottets betänkande i dess helhet, men då jag i alla fall anser, att den innebär ett ganska stort steg i den rätta riktningen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Med herr Starbäck förenade sig herrar *Wallis, Granlund, Ohlsson* i Halmstad, *Collvin, Nydal, Larsson* i Lund, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Kvarnzelius* och *Nordin*.

Herr Risberg: Herr talman! Då jag såsom suppleant inom utskottet haft tillfälle att dels närvara vid detta ärendes handläggning därstädes, dels äfven deltaga i själfva slutbehandlingen af detsamma, och då jag därvid biträdt det slut, hvartill utskottet kommit, ber jag att med några ord få angifva skälen därtill, och jag skall då på samma gång ingå på ett bemötande af såväl motionen som reservationen, till hvilken motionären nu har yrkat bifall.

Motionären använder uti sin bevisföring ett uttryck, som jag anser vara väl mycket färglagdt och ägnadt att ställa den sak, hvarom här är fråga, i en något skef dager, nämligen uttrycket

*Angående
ändring af
§ 21 läroverks-
stadgan.*

(Forts.)

Angående
ändring af
§ 21 läroverks-
stadgan.
(Forts.)

»tvångsgudstjänst». Han har också nu särskildt urgerat detta uttryck. Reservanterna ha för sin del ansett, att det icke är nog starkt, utan ytterligare förstärkt det genom att säga, att »ungdomen vid äfventyr af disciplinstraff drifves till kyrkobesök». Jag hemställer, huruvida det kan vara välbetänkt eller lyckligt inverka på ungdomens uppfattning af saken i fråga, att lärare uttalar sig på detta sätt om denna allvarliga angelägenhet. Förhållandet är helt enkelt det, att för lärjungarne vid läroverken är föreskrifven den ordning, att de skola bevista gudstjänsterna, det må nu vara de allmänna gudstjänsterna eller särskildt för dem anordnade sådana, liksom det är föreskrifvet, att de skola närvara vid den kristendomsundervisning, som det åligger skolan att meddela, för att nu icke nämna, att de alltid måste deltaga i undervisningen i andra skolämnen. Denna ordning är betingad af det åliggande, som ännu står kvar för läroverkens rektorer och lärare, att hafva tillsyn öfver och vård om lärjungarne, och detta desto noggrannare, i den mån lärjungarne under sin vistelse vid läroverken äro långt borta från sina hem och sakna föräldrars och målsmäns vård. Det är på grund af detta läroverkens åliggande, som den nu ifrågavarande föreskriften blifvit gifven, och med tanke på den förpliktelse, som i detta afseende påhvar läroverken, kan det väl sättas i fråga, huruvida det är tjänligt att ställa skolungdomens gudstjänstbesök helt och hållet på frivillighetens grund. Den lärare, som har någon förståelse af och ansvarskänsla för detta åliggande, har nog anledning att ställa sig, minst sagdt, tveksam inför ett sådant arrangemang.

Nu har utskottet icke velat vara med om att så omlägga skolungdomens gudstjänstbesök. Ej heller reservanterna hafva velat vara med härom, utan hafva, äfven de, trots de skarpa ord, som de använt om dessa gudstjänstbesök, förordat obligatoriska gudstjänster, och det må nu vara sagdt, att det är icke lärjungarnes skyldighet i detta hänseende, som innebär faran. Hufvudvikten ligger därpå, att gudstjänsterna ordnas så, att de blifva tilltalande för ungdomen och att de rätta personliga krafterna insättas för att leda desamma. Detta har beträffande det förra, den yttre anordningen, också beaktats af reservanterna, i det de föreslå, att för skolungdomen måtte anordnas särskilda, för densamma lämpade gudstjänster. Därutinnan hafva de tvifvels utan alldeles rätt; men detsamma föreslår också utskottet. Det heter nämligen på sidan 7 i utskottets betänkande:

»Nödiga åtgärder böra ock vidtagas, att gudstjänster, afsedda för ungdomen, må med afseende på form och rum blifva för densamma så inbjudande och ändamålsenliga som möjligt. Från den synpunkten måste det anses för en god anordning, att äfven särskilda skolgudstjänster komma till stånd vare sig i kyrkan eller i skolans bönesal, såsom ju ock å en del ställen sedan länge praktiserats.»

Då nu utskottet säger detta, så frågar jag, hvad reservanterna

kunna hafva för fog för sitt påstående, att utskottet icke beaktat vare sig motionärens tungt vägande skäl eller nästan öfverallt erkänd god praxis, utan i stället föreslagit åtgärder, som dels måste anses pedagogiskt förkastliga, dels torde stöta på stora svårigheter. Utskottet har jämnt upp lika mycket som reservanterna beaktat de vägande skäl, som motionären anför. Likaså har utskottet förordat alldeles samma åtgärder, som reservanterna förordat, nämligen lämpliga gudstjänster, afsedda för skolungdomen. Således träffa reservanternas anmärkningar och tillvitelser lika mycket dem själfva. Det enda afseende, i hvilket reservationen skiljer sig från utskottets betänkande, är det, att reservanterna vilja hafva åt rektor och läroverkskollegium tillsammans öfverlätet att bestämma i detta ärende, under det att utskottet, utan att uttala sig härom, hänvisat till läroverkskommitténs förslag till ändring af § 21 i läroverksstadgan, där det enligt detta förslag skulle stadgas, att rektor tillsammans med eforus skall bestämma i ämnet.

*Angående
ändring af
§ 21 läroverks-
stadgan.
(Forts.)*

Af slutet utaf utskottets betänkande se vi, hvad det är för ett skäl, som hufvudsakligen varit bestämmande för utskottet, då det hemställt om afslag å motionen. Det är den omständigheten, att läroverkskommittén upptagit frågan och framlagt förslag till ändring af 21 § just i den riktning, som förordats åtminstone af reservanterna och som nu mer och mer gör sig gällande, och att på denna grund ifrågavarande ärende är beroende på Kungl. Maj:ts pröfning. Att frågan sålunda för närvarande är beroende på Kungl. Maj:ts pröfning, anser jag vara fullgiltigt skäl för att icke nu bifalla motionen. Detta skäl har också Kungl. Maj:t åberopat, då Kungl. Maj:t afslagit under år 1903 ingifna ansökningar om dispens från 21 § läroverksstadgan. Det är väl att antaga, att den ändring, som sålunda snart är att förvänta, skall gå just i den riktning, som motionären föreslagit, för så vidt han icke strängt håller just på den frivillighet, hvarom åtminstone i läroverkskommitténs förslag ingenting talas. Kommitténs förslag lämnar just i den riktningen stort utrymme för regeringen att vidtaga de förändringar med afseende å skolungdomens gudstjänstbesök, som kunna vara behöfliga.

På grund af hvad jag nu anför och särskildt på grund däraf, att reservanternas förslag icke väsentligt skiljer sig från utskottets, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den af herr Sterner med flere vid utlåtandet afgifna reservationen. Herr talmannen ansåg den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren med afslag å första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande, n:o 40, bifaller den af herr Sterner med flere vid utlåtandet afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utföll med 78 ja mot 38 nej; hvadan kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Sterner med flere vid förevarande utlåtande afgifna reservationen; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 71 regeringsformen och § 65 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 80, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället Reslöf n:is 1, 2 och 29 i Malmöhus län hörande lägenhet;

n:o 81, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af den till kronan utgående afgift af flottbron öfver Dalälven vid Grådö i Hedemora socken m. m.;

n:o 82, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af den till kronan utgående så kallade strömafrad af flottbron öfver Dalälven vid Uppbo i Stora Skedvi socken m. m.;

n:o 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående jordsafsöndring från Leckö kungsgård i Skaraborgs län;

n:o 84, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället Litzäng n:o 1 i Östergötlands län hörande utåga;

n:o 85, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af kronolägenheten Kungsängen å Västerås stads område;

n:o 86, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra majorsbostället 1 mantal Söre n:o 5 i Lits socken af Jämtlands län;

n:o 87, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den under förra militiebostället 2 mantal Tillingeby n:is 1 och 2 i Kalmar län lydande lägenheten Djupsjöryd n:o 1;

n:o 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af indragna kronofogdebostället Flämmestad n:o 1 i Östergötlands län;

n:o 89, i anledning af remiss med öfverlämnande af uppgift å förändringar år 1903 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.;

n:o 90, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel;

n:o 91, i anledning af väckt motion om anslag för beredande af statsunderstöd åt obemedlade hushåll på Gottland, hvilkas värnpliktige försörjare inkallas till extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid; och

n:o 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd m. m.;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående förordnande af rättegångsbiträde åt häktad, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående användande för visst ändamål af det å andra hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 46, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande vattenrättslagstiftning;

n:o 47, i anledning af väckt motion angående landstormens tjänstgöring m. m.; och

n:o 48, i anledning af väckt motion om utsträckt tjänstgöringstid för vissa värnpliktige;

särskilda utskottets n:o 1 utlåtanden:

n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 39 angående upphörande af Öfver Selö pastorats i Strängnäs stift prebendegenskap; och

n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 50 angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt lönereglering för de vid dem anställda lärare, äfvensom i anledning af inom Riksdagen väckta motioner i dithörande ämnen;

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 41, i anledning af motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af frakttaxan för statens järnvägar; och

n:o 42, med anledning af Första Kammarens beslut i fråga om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förekommande af att järnvägsanläggning må kunna förhindra eller försvåra jords afdikning m. m.;

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 43, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande ändring af § 1 mom. 6 i förordningen angående försäljning af vin, maldrycker m. m.; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 44, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående priset för månadsbiljetter till tredje klassen vid statens järnvägar.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *C. F. Petersson* i Dänningelanda under 5 dagar från och med den 3 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,1 på natten.

In fidem
Herman Palmgren.